

Haapsalus on üürikorterite

pakkumiste arv kasvanud, hinnad aga langenud. Lk 3

Iloni Imedemaa suvelavastus

räägib tõsistest teemadest nii, et meel jääb helgeks. Lk 5

Lääne Elu

EESTI VANIM JÄRJEPIDEVALT ILMUNUD SÕLTUMATU AJALEHT

Värsked uudised www.le.ee
LAUPÄEV, 5. JUULI 2025 | NR 75 (5214) | 2 €

Urmas Lüüsile

meeldib mängida ruumiga. Lk 6–7

● SUVISED PÖLLUTÖÖD

Siloga läks põllumeestel hästi, kuid heinategu kimbutab niiskuse

Esimese niitmisega kogutud silosaak oli Läänemaa põllumeestel hea. Tehtud on juba ka heina, aga näiteks Matsalu lahe äärsetel luhtadel on heinateol takistuseks vesine maa.

JUHAN HEPNER
juhan@le.ee

Lääne-Nigula valla põllumehel Hardi Rehkaltil oli neljapäeva lõuna paiku Kokre küla lähistel põlul kaks heinapressi. Kui heinategu on praegu käsil, siis esimese niitmise silo on tal juba tehtud. Pärast jaanipühi tehtud niitega saadi Rehkaltil hinnangul silo umbes 750 tonni kandis, aga päris täpset kogust ta peast ei teadnud.

„Nüüd, kui neljapäeval ja reedel on heinailma, üritame natuke heina ka rullida, aga vaatame, mis ilma taevataat meile pakub,” rääkis Rehkaltil Lääne Elule neljapäeval.

Kui palju tänavu suvel heina teha õnnestub, ei tihanud Rehkaltil ennustada, sest põhiliselt teeb ta heina luhtadel. „Meretuuled on tõstnud luhal vee nii kõrgele, et ma ei julge praegu prognoosida,” ütles ta. „Praegu teeme heina kultuurheinamaadelt ja natuke on luhta ka niidetud, aga niitjad ütlesid, et luhal on vesi peal ka seal, kus varem pole keegi vett näinud.” Rehkaltil on luhahainamaa näiteks Rannajõe linnuvaatlustorni lähistel. Heina on Rehkaltil teinud varasematel aastatel ka müügiks. Kui suur selle aastal heinarulli hind töötab tulla, ei soovinud ta avalikult öelda. „See on selline [ostjaga] läbirääkimiste teema.”

Osa luhahaina jääb ilmselt tegemata

Oru kandi põllumees Arne Tamm ütles, et hein sai niidetud möödunud pühapäeval. „Käisin just põllu peal heina vaatamas. Kaks

Kokre küla lähedal asuval põllul pressiti neljapäeval heina.

JUHAN HEPNER

korda on kaarutatud ja nii visalt kuivab ikka,” kirjeldas Tamm. Ta loodab selle niitmise pealt saada kokku ehk 1000 rulli heina.

Heinamaa on Tammel turba- maal, kuhu on heina külvatud, ja sealne niitmine töötab koguse poolest head tulemust. Ta lootis neljapäeval alustada heina rullimisega. „Möödame niiskust. See on problemaatiline ja nibin-nabin äärepeal. Samas lubab uuesti vihma ka. Muidu ootaks veel,” ütles Tamm.

Läänerranna valla põllumees Andres Vaan ütles, et põllumaal on tal hein niidetud, aga poollooduslikel aladel ehk luhahainamaal on vett palju peal. „Kesk-Eesti vesi tuleb kõik mööda Kasarit alla Matsalu luhta ning edela-, lääne- ja loodetuuled lükkavad ka merevee lahte sisse. Seal jääb kindlasti osa heina sellel aastal liigvee tõttu tegemata,” lausus Vaan.

Vaani sõnul reguleerivad heinategu Matsalu luhal ka kesk-

konnaalased piirangud. „Vanasti mindi siis heina tegema, kui ilm lubas, praegu on igasugused kuupäevad ette antud, millal võib minna. Enamikul luhost on lubatud alates 20. juulist, mil hein on juba puitunud ja söödaväärtust tal pole,” kirjeldas ta. Vaan lisas, et piirangute põhjenduseks on toodud maas pesitsevate lindude kaitsmise vajadus. Osal luhahainamaast, kus piirangud leebemad ja tohtis niita 1. juulist, on Vaanil hein aga niidetud.

Silotegemisel hea aasta

Veisekasvatusega tegelev Vaan sai esimese niite silo kogutud enne jaanipühi. „Silosaak on sellel aastal hea. Meil põllumaal, kus korralik drenaaž töötab, liigvee probleemi ei ole, nagu on Lõuna-Eestis, kus põllumasinad kinni jäävad [pehmesse pinnasesse]. Saime 80 kuni 90 protsenti talvisest silokogusest juba esimesest niitest. Tavaliselt on seda tunduvalt vähem olnud,” märkis Vaan.

Tervisejuhiks pürib ligi seitse inimest kohale

Tallinna ülikooli Haapsalu kolledži tervisejuhi erialale laekus 150 avaldust, sisse saab 22 tahtjat.

Tervisejuhi eriala oli menukaim ka mullu, kui 22 kohale laekus 161 avaldust. Kõikide erialade peale kokku laekus üle 300 avalduse – 30 avaldust vähem kui eelmisel aastal. „Kukkumine oli käsitööstehnoloogiate ja disaini ning rakendusinformaatika sisseastujate seas. Eks neid kohti, kus saab IT-d õppida, on Eestis juurde tulnud,” ütles Haapsalu kolledži direktor Heli Kaldas.

Siiski on IT tervisejuhi eriala järel endiselt kolledži üks menukamaid erialasid, kus 22 kohale konkureerib 80 tahtjat ning kolledži maine on kõrge. „Seitse tänavu lõpetanud tahab jätkata Tallinnas magistriõppes

Konkurss (tahtjaid kohale)

- Tervisejuht **6,8**.
- Rakendusinformaatika **3,7**.
- Liiklusohutus **2,9**.
- Käsitööstehnoloogiad ja disain **1,7**.
- Kogukonnatöö vananevas ühiskonnas **1,4**.

ALLIKAS: HAAPSALU KOLLEDŽ

ja üks värske vilistlane on saanud sisse maineka Stockholmi ülikooli magistriõppesse,” ütles Kaldas.

Mullusega võrreldes pürib rohkem õppureid liiklusohutuse erialale, kus 18 kohale on üle 50 tahtja.

Kolledži sisseastumiskatsed algavad esmaspäeval.

KAIE ILVES

Päästjad tõid kaldale järvel hätta jäänud kalamehe

Reede varahommikul said päästjad kutse Lepaaugu järvele Nõval, kus abi vajas kummipaadist kala püüdnud mees, kes ei saanud suure tuule tõttu enam roostikust kaldale.

Haapsalu komando meeskonnavanem Janno Osa ütles, et häirekeskusesse helistas hättasattu nu ise, kes oli enda sõnul 24 tundi järvel olnud.

Kutsel reageerisid Nõva ja Haapsalu meeskonnad, kes mõlemad olid teate saabudes ametis tormi langetatud puude saagimisega. Haapsalu päästjatel kulunuks Lepaaugu juurde jõudmiseks 40 minutit. „Vahepeal tuli info, et kalamees ei tea täpselt, kas paat lekib või mitte. Helistasin isiklikke kontakte kasutades Nõva vabatahtlikud otse välja: las lähed luurele,” ütles Osa, kes on ka Nõva komando vabatahtlik.

Päästjad katsid kaldale toodud ja alajahtunud kalamehe termokile ja tekkidega.

PÄASTEAMET

Nõva vabatahtlikud hakkasid Osa juhendamisel ATVdega järve ääres paati otsima ja leidsid selle roostikust.

„Nad proovisid paadile lähedale saada ja kuna sündmus oli muutunud juba ajakriitiliseks, läks üks vabatahtlikest tavariie-

tes vette ja jõudis paadini,” kirjeldas Osa.

Paadis olnud mees oli alajahtunud, tema sõrmed ei tahtnud enam liikuda. Kuna tugev tuul lükkas paati vastu roostikku ja läbi roostiku meest kaldale tuua ei õnnestunud, juhtis rinnuni

vees olnud päästja paadi kohta, kus sai selle kaldale tuua. „Olin nendega kogu aeg telefoni teel ühenduses,” lisas Osa.

Päästjad katsid paadis olnud vanema mehe termokile ja tekkidega ning andsid ta üle kiirabile, kes toimetas mehe haiglasse.

Osa sõnul oli kalamees Lepa-jõe ääres ilmselt pikemalt viibinud, sest seal oli püsti telklaager. Järvele kala püüdma oli mees oma sõnul läinud neljapäeva hommikul. „Abi helistas ta ilmselt alles siis, kui hakkas kohale jõudma, et ei saa enam kaldale,” ütles Osa.

Osa sõnul juhtuvadki veeõnnetused sageli vanemate inimestega, kes on kogu elu iga ilmaga nii talvel kui ka suvel kalal käinud, kuid ei saa ühel hetkel aru, et nende füüsis on vanusega nõrgemaks jäänud.

KAIRE REILJAN

● JUHTKIRI

Kui naaber on kuri

Tänase lehe lugu GPSi häiretest näitab, et Venemaa vaenulik käitumine võib mõjutada igati meid. See võib juhtuda isegi kodusel Haapsalu Eeslahel, nagu läks seal purjetanud seltskonnaga, kellel lakkasid telefoni navigatsioonirakendused häiringu tõttu töötamast. GPSi segamine, mille taga on Vene Föderatsioonist pärit raadiohäired, on olnud nii Eestis kui ka teistes Läänemere-äärsetes riikides mureks paar aastat. Nüüd said seda oma nahal tunda läänlased.

GPSi häiringud toimuvad pea iga päev Soomest Poolani. Rahvusvahelise telekommunikatsiooni liidu põhikiri keelab naaberriikidele raadiohäirete põhjustamise. Sama organisatsiooni liige Venemaa ei pea reeglit muidugi millekski ja külvab jätkuvalt oma naabrite hulgas segadust. Venemaalt lähtuv hübriidoht ei ole kauge asi, mida näeb vaid teleri vahendusel, ja ei maksa luua illusioone, et see oht niipea ka lõpeb. Pigem vastupidi.

Teine teema, mida tasub seoses Haapsalu lahel juhtunuga esile tõsta, on meie üha suurenev sõltuvus nutiseadmetest ja -rakendustest. Haapsalu lähedal purjetanud inimesed tundsid meremärke ja oma kodumerd, mistõttu läks neil seekord kokkuvõttes kõik hästi. Soov juhtida tähelepanu nutiseadmete piiratusse oli ka üks põhjuseid, miks purjetajate seltskonna liige sotsiaalmeedias teema üles võttis.

Vanad head meresõiduuskused kuluvad alati marjaks ära ka teistel puhkudel kui GPSi häiringud. Näiteks siis, kui telefon näppude vahelt vette pudeneb ja tuleb ise hakkama saada. Meri nalja ei mõista ja ei maksa panna lootusi mõttele, et mis minuga ikka juhtub. Selles mõttes on Venemaa ja mere puhul tark lähtuda ühest ja samast teesist, milleks on see, et valmistuda tasub halvimaks.

● TEISED LEHED

Kõik on teisiti – aga pealtvaatajal on uhkem jälgida

POSTIMEES: Lauulu- ja tantsupeo aeg on jälle käes ning see toob välja rahvakultuuri elujõulisuse ja arengu, kirjutab kirjanik ja rahvatantsija Erkki Koort.

Alati tundub pidu olevat piisavalt ohutu ja kauge, kui esimest korda tantsu valitakse. Ometigi möödub see aeg ja Eesti-maa viimane lühike talv enne pidu kiiresti ning saabub kätte aeg hõõruda erinevate tantsuplatside vahel. Siiski on hea, et rahvatantsija pingutustele vaatamata on juhendaja suutnud ka karud tantsima panna ning kevadised ettetantsimised on andnud kätte tubli annuse peotuju ning seeläbi ka suvehõngu.

Ja siis tulevad muidugi tagasilöögid, millel pole tantsijaga midagi pistmist. Va liigijuht on otsustanud tantsu peaaegu täiesti ümber teha. Loomulikult ei piirdu ta sellega ühel korral, vaid muudab liikumist hoogsalt, kuni õpitud tantsust jäävad järgi vaid riismed, mis enamasti tähendab mõnda sammu. Mõistagi tehakse seda kõike selleks, et pealtvaatajal oleks tantsupeol uhkem jälgida, kuidas moodustuvad mustrid ja mängivad kujundid. Eks väljakul paistabki kõige paremini kätte, mis töötab ja mis mitte. Siiski ei saa välistada, et liigijuhtide vahel käib muudatuste asjus mingi võistlus.

Lauulu- ja tantsupidu toob kokku väga paljude elualade inimesed kõikidest Eesti piirkondadest. Näed tuttavaid ja kolleege, keda üldse ei teadnudki tantsuga tegelevat. Sekka ka poliitikuid, kes ei ole pääsenud Tallinna linnavalitsuse „lauulu- ja tantsupeole“. Poliitiliste või muudele erimeelsustele vaatamata olene ikkagi üks rahvas ja seda tunned peol. Muidugi on erinevusi, vaadake kasvõi rahvariideid – pöörane. Kus pastlad, kus kingad, kus sonid, kus kaabud, rääkimata rahvariideselike kirjust värvigammast. Seda ei suudaks tehisarugi luua.

● LAUSELAEN

„Nii pikal laval olen esimest korda.“

Näitleja **Helgi Sallo** Haapsalu raudteejaama perroonil lavastatava näidendi „Viimane vaba suvi“ toimumispaiga kohta. Lääne Elu, 3. juuli

NÄDAL

Meil 500, hujylwlywn qhnp 1500 aastat vana

Kuna kogu Eesti ajakirjandus räägib sel nädalavahetusel loomuldasa meie laulu- ja tantsukultuurist, siis mina kirjutan vahelduseks hoopis raamatutest.

Alustan sellest, et külastasin eelmisel nädalal Jerevanis muuseumi Matenadaran, kus säilitatakse vanimaid armeenia keeles kirjutatud raamatuid. Kui meie tähistame tänavu õiglase uhkusega eestikeelse raamatu viiesajandat aastapäeva, siis Matenadaranis nägin kuuendast sajandist pärit armeenia oma tähestikus palimpsesti. Palimpsest on pärgamentkäsikiri, mille tekst on maha kraabitud või pestud ja asendatud uuega. Ja oligi näha, et seda suures raskes köites teost oli kahe sajandi jookul korduvalt üle kirjutatud.

Selleks ajaks, kui 1525. aastal trükiti Lübeckis esimene eestikeelne missaraamat, olid armeenlased jõudnud välja anda mitte ainult terveid raamatukogusid usulisest kirjandusest, vaid ka oma keelseid algebrama ja meditsiiniõpikuid, maakaarte ja kalendreid. Pealkirjas olev sõnapaar hujylwlywn qhnp tähendabki „armeenia raamat“.

Eelnevaga ei taha ma loomulikult tekitada rahvuslikku alaväärsuskompleksi, vaid venitada laiemaks seda vaadet, millega eestlased oma kultuuri hindavad. Kultuuri hindamisel ei ole seejuures oluline ainult selle ajaloo pikkus, veel olulisem on hetkeolukord.

Armeenia rahvusliku ärkamise suurkuju, kirjanik ja nende uue kirjakeele rajaja on Hatšatur Abovjani, kes aastatel 1830–1836 õppis Tar-

HANNES RUMM
kolumnist

tu õpetajate seminaris ning kuulas vabakuulajana loenguid Tartu ülikoolis. Aastatel 1964–1989 kandis praegune Munga tänav Tartus kuulsalt armeenlase nime.

Loomulikult kannab ka üks Jerevani keskvaljakult algav tänav Abovjani nime. Seda mööda üles kõndides näete palju toredaid vabaõhukohvikuid, aga ka luksusbrändide poode. Esimene suur tänav, mis Abovjani tänavaga ristub, on suure vene poeedi auks nimetatud Puškini tänav. Tänavanur-

gal asub suur nõukogudeaegne kinoteater Moskva (millest küll tänapäeval täidavad suurema osa väikesed poekesed).

Tänavanimed on läbi aegade olnud üks kõige selgem märk sellest, millised väärtushinnangud ja milline võim ühiskonnas parasjagu kehtib.

Eks oli ju ka Tallinnas Puškini tänav, aga praegu ei kujutaks keegi seda ette. Eks austavad ju eestlasedki täni armeenia rahvuslikku suurkuju, aga iseseisvudes anti Tartu tänavale ikka tagasi ajalooline nimi.

● Tänavanimed on läbi aegade olnud üks kõige selgem märk sellest, millised väärtushinnangud ja milline võim ühiskonnas parasjagu kehtib.

Teisisõnu – hoolimata väga rikkast ajaloost on Armeenia kahjuks suuresti vene poliitilisest, sõjalisest ja majanduslikust mõjust sõltuv. Õnneks on küll viimane valitsus hakanud ettevaatlikult vaatama lääne poole ning vähendama sõltuvust Moskvast.

Muuhulgas on armeenlased aru saanud, et maailmas aitab neil sõpru leida mitte rusikaga vastu rinda tagumine, vaid oma kultuuripärandi seostamine muu maailmaga. Matenadaranis kogudes on raamatuid väga erinevates keeltes. Ühes suures näitusesaalis eksponeeritakse sajandeid vanu raamatuid pärsia, aramea, türgi ja veel paljudes teistes keeltes. Muuhulgas on – hoolimata armeenlaste väga valusast ajaloost – eksponeeritud ka paar koraani.

Sel taustal oli väga meeldiv avastada rahvusraamatukogu väljaanne „See esimene raamat“, kus kõrvutatakse eesti ja läti kirjakeele ajalugu. Mõnikord olime arengus veidi eespool meie, mõnikord lätlaste.

Praegu riskivad vist ainult Doris Kareva, Tõnu Õnnepalu ja internetiluuletaja Lauri Räpp panna oma luulekogu tiraažiks 2400 eksemplari. Aga Lätis ilmus juba 1806. aastal raamat „Pimeda Indrikise laulud“ just nii suure trükiarvuga. Autor oli viieaastaselt pärast rüugete põdemist pimedaks jäänud, aga nii andekas, et suutis pärisorjana ka luuletajana läbi lüüa.

Kas see teadmine loob meie jaoks uue seose naaberrahvaga või tekitab kadedust, sest Kristjan Jaak Peterson kirjutas oma surematud luuletused tosin aastat hiljem ning eestlased avastasid need veel sadakond aastat hiljem? Vastus sellele küsimusele räägib teie kohta nii mõndagi.

● PAKKUMISI LISANDUB

Haapsalu üüriturg elavneb

Kinnisvara24 statistikast selgub, et Haapsalus on üürikorterite pakkumiste arv suurenenud, hind ja üüritootlikkus aga vähenenud.

MALLE-LIISA RAIGLA
malleliisa@le.ee

Sama statistikat kinnitas Haapsalu maakler Anneli Sermat. „Näen, et maksejõud on kehvem,” ütles ta.

Sermat tõi välja, et varem lühiajaliseks üürimiseks mõeldud külaliskortereid on liikumas pikaajasele üüriturule ja sellega on üüripakkumiste arv suurenenud. Suurem pakkumiste arv toob aga üürihinna alla. „Pakkumisi on palju, soovijaid pole,” ütles Sermat.

Seda, et lühiajalist üürimist soovitakse Haapsalus lõpetada, rääkis ka Haapsalu maakler Katrin Annus. Tema sõnul on lõpetamise põhjuseks enamasti ülepakkumine: lühimajutuseks on kortereid rohkem kui soovi neid üürida. Seetõttu pole täituvus olnud selline, nagu üüriarendaja lootis.

Pakkumisi on rohkem

Kinnisvara24 kolme kuurortlinna – Haapsalu, Pärnu ja Kuressaare – statistikast selgub, et Haapsalus on üüripakkumiste arv suurenenud kolm korda. „Märkimisväärne on ka keskmine üürihind: kui Haapsalus kukkus see aastaga 122 eurot ja Pärnus 46 eurot, siis Kuressaares kasvas see hoopis 10 euro võrra,” ütles Kinnisvara24 tegevjuht Urmas Uibomäe pressiteate vahendusel.

Seda, et Haapsalus on üürikorterite pakkumiste arv suurenenud, näeb ka kinnisvaraportaallidest. Kui veel paar aastat tagasi oli seal üürimiseks pakkuda üksikuid kortereid, siis sel nädalal ootas pikaajalist üüriolist 12 korterit. Kahte neist sai pikemaks ajaks üürida vaid talveperioodil.

Praegu pakkumisel olevad üürikortereid on eri suuruse ja hinnaga ning asuvad linna eri paigus: vanalinnast Uuemõisani. Kortrid on 1–4toalised, suurus 31st 110 ruutmeetrit. Küsitav kuuüür jääb 290 ja 650 euro vahele, kuid keskmiselt on see 380 eurot kuus. Odavaim ruutmeetrihind on alla 6 euro ja kalleim 10, keskmiselt aga 7,6 eurot kuus.

Annus ei nõustu oma kogemusele tuginedes sellega, et üüripakkumisi on rohkem ja hind on langenud. Tema sõnul küsitakse temalt küll kortereid pikaajaseks üürimiseks, kuid pakkuda

Üha enam lühiajaliseks üürimiseks mõeldud külaliskortereid liigub pikaajalisele üüriturule.

MALLE-LIISA RAIGLA

neid pole. „Turult pole võtta normaalses seisukorras ja normaalse hinnaga kortereid,” ütles Annus.

Sermati sõnul on aga korterite keeruline üürnikku leida, sest soovijaid pole. Kui soovija ka leitakse, on põhjusi, miks lõpuks korterit üürile ei anta. Ühe näitena tõi ta üürniku taustauuringu, mida on keeruline teha. „Pean tagama, et üüriarendaja saab maksejõulise kliendi,” ütles Sermat.

Sama rääkis ka Annus – üürida soovivad need, kellel laenuvõimekus puudub ja seeläbi võivad ka korterit üürides tekkida makseprobleemid. Üürihinnad aga Haapsalus tõusta ei saagi, sest maksujõu lagi tuleb ette.

Statistika tõi välja, et Haapsalus on üürihind hinnatundlikumad kui teistes kuurortlinnades.

Hindade languse tõttu on Haapsalus langenud ka üüritootlus ehk aastane tagasiteenimise osakaal kinnisvara ostu- või turuhinnast. Haapsalus langes see aastaga 0,78 protsenti, Pärnus 0,54 protsenti, kuid Kuressaares kasvas üüritootlus 1,76 protsenti.

Endiselt hooajaline

Uibomäe kinnitusele iseloomustab kuurortlinnade üüriturgu hooajalisus: kevadel liiguvad paljud korterid pikaajaliselt üüriturult lühiajalisele. Tema sõnul on kolme linna võrdluses hooajalisus kõige selgemalt välja joonistunud Haapsalus. „Suvekuudel on tüüpilisteks üürnikkeks linna külalised – puhkajad ja festivalikülalised. Ülejäänud aasta jookul üüriavad kortereid peamiselt

kohalikud elanikud või ajutiselt Haapsallu tööle saabunud inimesed,” ütles Pindi kinnisvaraekspert Ätli Altosaar.

Et sügisel tuleb korterit pikemaks ajaks üürida soovivaid inimesi juurde, kinnitas ka Sermat.

Annuse sõnul pole lühiajaline üürimine mitte üüriturg, vaid majutusteenuse pakkumine. Lühiaegse majutuse kohta ütles ta, et kuna pakkumisi on palju, ilm tänavu kehva ja turistide vähem, siis hind langebki.

Pool miljonit tulu

Eelmisel aastal deklareeris maksu- ja tolliametis 144 läänlast eluruumi üüritulu enam kui 520 000 euro eest. Maksuameti tulumaksu osakonna teenusejuht Riina Randver-Söer täpsustas, et andmed on

Läänemaa elanike tulude kohta, kuid välja üüritud vara võib asuda mujal Eestis. „Täielikku teavet selle kohta, kui paljusid kohti on välja renditud, meil jagada pole, kuna väljaüüritava või rendile antud kinnistu aadressi deklaratsioonile märkimine ei ole kohustuslik,” ütles Randver-Söer.

Kokku deklareeris mullu teenitud üüritulu 611 läänlast enam kui 1,5 miljoni euro eest. Summa hulka kuulub nii eluruumi üüritulu, muu kinnis- ja vallasvara rendi- või üüritulu, põllumajandusmaa renditasu kui ka litsentsitasud. Enim teenisid läänlased tulu just eluruumi väljaüürimisest, sellele järgnes põllumajandusmaa renditasu, mida deklareeris 248 inimest enam kui 344 000 euro eest.

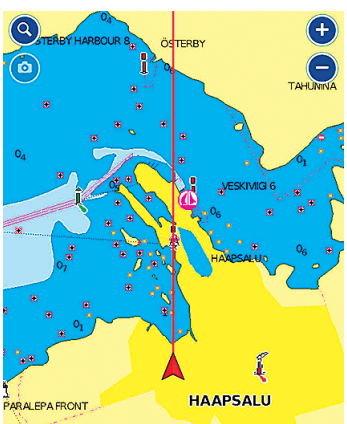
GPS oli Haapsalu lähel häiritud

Laupäeval, 28. juunil Haapsalu Eeslähel purjetanud Kertu Kaljuveer postitas sotsiaalmeediasse kirjelduse sellest, kuidas telefoni navigatsioonirakendused ei töötanud tol päeval GPS-signaali häiringu tõttu.

„Äpid ei näidanud õiget asukohta. Näitasid, et olen Haapsalu linnas [maismaal – toim],” selgitas Kaljuveer Lääne Elule.

Kui telefonirakendusega GPS-süsteemi kasutada ei saanud, siis kaasas olnud vana kaardiplotter siiski töötas. Kaljuveer ütles, et tal pole midagi sellist varem juhtunud.

Kaljuveeri poolt Facebookis purjetamise gruppi tehtud postitust kommenteerinud teised sotsiaalmeediasutajad märkisid, et mõõdunud nädala lõpus oli neil sarnaseid probleeme merel näi-

Rikkis nutikaart.

ERAKOGU

teks Kaberneeme kandis ja Eisma-Kunda vahelisel alal.

Kaljuveer tegi enda sõnul postituse selleks, et ise sellel teemal rohkem teada saada ning et juhtida inimeste tähelepanu sellele,

et telefonis olevaid navigatsioonikaarte ei saa sada protsenti usaldada. „Kui inimene merel liigeldab, siis meremärgid on ju alles, aga muidugi on meil siin madal,” ütles ta vastuseks küsimusele, kas Haapsalu Eeslähel kogetu oli ohtlik. Kaljuveer märkis, et sai sotsiaalmeediast soovituseteatada juhtumist ka tarbijakaitse ja tehnilise järelevalve ametile (TTJA) ning kavatseb seda teha.

GPSi häireid kaardistav veebileht gpsjam.org näitab, et 28. juunil oli Haapsalu lähel GPS tugevalt segatud. GPSi segamine ulatus tol päeval Läänemere piirkonnas Soomest Poolani.

Vene Föderatsioonist pärit GPSi häired on Eestis kestnud juba mitu aastat. Tõsisem intsidend oli sellega seoses mullu, kui

GPSi häiringu tõttu ei saanud Tartu lennuväljale maanduda Finnairi lennuk.

TTJA sagedushalduse talituse juhataja Erko Kulu ütles Lääne Elule, et häirete põhjuseks on GPS-sagedustel esinevad raadiohäired. „Läänemere piirkonnas on kaks suuremat häirete piirkonda: üks on Kaliningradi piirkond ja teine Peterburi piirkond. Eestit mõjutavad kõige enam Peterburi piirkonnast tulevad häired,” rääkis Kulu.

Kulu lisas, et GPSi segamise mõju ei saa pidada praegu Eestis enam märkimisväärseks. „Merel navigeerijad on üldiselt kursis, et GPS-seadmete töö võib olla häiritud ja igast intsidendist pigem ei teavitata. Meresõitjate teadlikkus on oluliselt kasvanud häirete teemal, kuna riikide merevalve-

keskused on teinud head teavitustööd. Lennuliikluses on omad protseduurireeglid alternatiivsete navigeerimisvahendite rakendamiseks, merenduses teistsugused. GPS on mugav navigeerimisvahend, kuid nii mere- kui ka õhutranspordil on esmasel navigeerimisvahendid hoopis teised ning ilma GPS-signaalita kasutatavad,” lausub Kulu.

„Tehnilised abivahendid ei asenda veesõiduki kapteni häid navigeerimisoskusi ootamatutes või harva esinevates olukordades, näiteks satelliitnavigatsiooni häirete korral. Seetõttu peaksid kõik, kes veele lähevad, kandma ohutuse huvides kaasas asjakohaseid merekaarte ning hoolitsemata, et ka muud sidevahendid oleksid korras,” lisas ta.

JUHAN HEPNER

● LÜHIDALT

MALLE-LIISA RAIGLA

Jaama ringil pörkas kolm autot kokku

Neljapäeva õhtul kell 18.06 toimus Haapsalus Jaama tänava ringristmikul kolme auto kokkupõrge.

Politsei pressiesindaja Ragne Keisk ütles, et õnnetuses keegi vigi ei saanud, kõik juhid olid kained ja omased juhtimisõigust. „Edasi tegeleb juhtunuga kindlustus,” ütles Keisk.

Päästjad kõrvaldasid sõidukite süttimisohu ja puhastasid avariipaiga maha valgunud vedelikest ja autoosadest. Kiirabi vaatas kannatanud kohapeal üle.

Kohapeal olnud inimeste sõnul ei märganud Kalda tänavalt tulnud sõiduk Jaama tänava poolt ringteele sõitvat autot ja toimus kokkupõrge. Kaks kokku põrganut sõitsid omakorda otsa Rohuküla poolt ringteele sõitnud autole.

Malle-Liisa Raigla

Lääne-Nigula müüs ühe elektriauto

Lääne-Nigula vallavalitsus müüs oksjonil kolmest enampakkumisel olnud elektriautost ühe.

Kõik kolm autot olid enampakkumisel 2350eurose alghinnaga, ainus kaubaks läinud auto just selle hinnaga ka müüdi.

Lääne-Nigula vallavanema Jano Randmaa sõnul on kavas müümata jäänud autod uuesti enampakkumisele panna. „Arutame vallavalitsuses, kas laseme hinda alla või paneme sama hinnaga,” ütles Randmaa.

2012. aastal said kõik omavalitsused sotsiaalministeeriumilt Mitsubishi iMIEV elektriautod, et sotsiaaltöötajad jõuaksid abivajajateni. „Need autod on hästi teeninud,” ütles Randmaa.

Nüüd leidis Lääne-Nigula vald, et nende sõidukite talvine kasutus on piiratud, sest akud tühelevad kiiresti. „Talvel 75 protsenti ajast need autod lihtsalt seisid,” ütles Randmaa. Tema sõnul saab nende autodega sõita vaid lühike si vahemaid.

Seniste elektriautode asemel on valla plaanis sotsiaaltöötajatele soetada üks-kaks bensiini- või diiselmootoriga autot. Esimesed kolm elektriautot müüs vallavalitsus jaanuaris ja teenis nende müügiga 8000 eurot.

Malle-Liisa Raigla

Augustist saab Haapsalus soetada kinnisvara riigi toetusega

Haapsalus saab järgmisest kuust Kredexi käendusel eluaseta osta või remontida.

Seni on Kredexi maapiirkonnas eluaseme ostmise või remontimise puhul olnud Haapsalu linn üks 12 piirkonnast, kus laenu riikliku käenduse saamine on olnud välistatud.

Vallitsuse plaanitava eelnõu, kus riigi toetatud laen tõuseb 100 000 eurot 150 000 euroni ning käendust saadakse ka Haapsalus, Rakveres, Viljandis, Kuressaares ja Raplas, eesmärk on parandada eluaseme kättesaadavust.

Maapiirkonna eluasemelaeenu käendusega saab osta maale kodu ja seda renoveerida. Sellega on võimalik osta korter, elumaja, krunt või suvila. Krundi ostu eesmärgiks peab olema elamu ehitamine ning suvila puhul selle ümberehitus aastaringseks elamiseks. Omafinantseering peab olema vähemalt 10 protsenti.

Muudatus jõustub 1. augustist.

Malle-Liisa Raigla

Dirhami sadam päeval ajal.

3 X RISTO UNT

Dirhami pood, kus käib rahvas ka lahe tagant.

Kalakohvikus oli lahke pererahvas, kes lasi enne avamist sisse.

● 10 MINUTIGA LÄBI KÜLA

Läänemaad avastamas: suvebussiga Dirhamisse

Vaid kolmel suvekuul käigus olev suvebuss viib Haapsalust Dirhamisse. Kohta, mis suvel tärkab ja sügise hakul vajub talveunne. Kohta, kus kümne minutiga jõuab läbi kõndida pea kogu küla.

RISTO UNT
risto@le.ee

Hommikul Lääne Elu koosolekul annab peatoimetaja mulle kui praktikandile justkui loteriipileti, aga ilma auhinnata: „Tee üks reportaaž. Mine sõida bussiga kuhugi ja kirjuta sellest.”

Pika sõelumise ja maakonna bussiliinidega tutvumise järel jääb kõikvõimalikest marsruutidest sõelale üks – Dirhami. Põhjus on mitu: nimi kõlab nagu avastamata planeet ja lisaks pida seal asuma kutsuv kalakohvik. Nii seangi end bussijaama poole teele.

Kell 10.30 jõuan Haapsalu bussijaama. Minu buss peaks väljuma kümne minuti pärast, aga olen veidi segaduses, et kust täpselt. Näen eemal kolme rohelist bussi, astun ligi ja küsin teed. Vanem härrasmees bussijuhi rollis juhatab, et reklaamsildi taga on putka, kust buss väljub. Hakkan sinnapoole astuma.

Rohekaarik numbriga 28

Peatuses kohtan prouat, kes ootab samuti bussi. Astun ligi ja uurin, et ehk lähme sama bussi peale. Tuleb välja, et tema sõidab Dirhami asemel Pärnusse, kuid meie vestlus venib oodatust pikemaks. Proua viitab selja taga asuva raudteejaama poole, kus enam ühteegi rongi ei sõida, ja meenutab: „Omal ajal sai siit ikka rongiga kooli ja ülikooli.”

Kell on samal ajal jõudsalt edasi liikunud ja kohe peakski minu buss ette sõitma, aga seda ei tule. Daam pingilt kutsub, et tulgu ma siis koos temaga Pärnusse, kuid keeldun viisakalt.

Kolmeminutilise hilinemisega veereb peatusse roheline kaarik numbriga 28 – minu oma.

Astun bussi, tervitan juhti ja ütlen „Tahaksin Dirhamisse saada, palun.” Bussijuht lööb numbrid sisse ning 2 euro ja 80 sendi vastu väljastatakse mulle pilet. Seiklus Dirhami poole võib alata.

Algas on paljulubav, sest juht alustab sõitu, nagu oleksime Londonis – vastassuunavööndis. Peale minu on busses veel üks reisi. Esimesest peatusest liitub teine ja järgmisest kolmas. Seejärel astub peale viis tüdrukut.

Sõit jätkub ladusalt kuni järgmise peatuseni, kus buss seisab millegipärast kauem. Juht tõuseb rooli tagant, läheb välja ja nokitseb midagi bussi esiosa kallal. Ei teagi, mida ta lootis sealt leida, kuid tagasi tuleb ta tühjadena kättega.

Linnapiiri ületades tõuseb bussi spidomeeter 90ni. Äkitselt kostab krigin, justkui käiks plekk vastu plekki. See heli jääb, ei kao. Seda si krigina saatel meie sõit jätkub. Bussi kell valetab minuti jagu. Ühel hetkel hakkab see aga kellaajal asemel näitama temperatuuri – 34,8 kraadi. Võrdlen seda oma telefoni näidatavaga ja saan aru, et tegemist peab olema bussi sisetemperatuuriga.

Krigin on vahepeal muutunud väljakannatamatuks, nii et võtan klapid ja panen need kõrvale.

Aknast paistab paremal ja vasemal pool ainult mets, sekka mõni üksik kolhoosiaegne maja. Bussiaknale on kleebitud piletihinnad, tsoonipõhised. Sildil jääb silma kiri „E-raha”, millega makstes on pilet odavam. Ega ma päris täpselt aru saa, mida siin e-raha alla mõeldaks. Kas kaardimakset?

Oma sihtkoha Dirhami kohta olen kuulnud vaid kolleegidelt. Seal pidavat asuma kuulus pood ja kalakohvik. Bussis mõtlen, et külastan kindlasti mõlemat.

Sirge tee, mida ääristab mets paremal ja mets vasakul, lõpetab silt, kus kirjas, et Dirhamisse on 10 kilomeetrit. Buss teeb veel viimase peatuse enne kohalejõudmist. Paremat kätt paistab aknast uusarendus, mille eest astub bussile naine.

Nelja tee ristmikul jääb buss seisma. Ülejäanud inimesed väljuvad, alles jääme vaid mina, juht ja äsja peale tulnud naine. Viimased kaks hakkavad omavahel vestlema – tundub, et tunnevad üksteist. Räägivad mingisugusest Pärnu lähisel katki läinud bussist, nõjatun ettepoole ja kuulan.

Olemegi jõudnud Dirhamisse. Tänan bussijuhti ja astun välja. Esimese emotsioonina tekib küsimus: kus ma olen? Näha on vaid merd, bussipeatust ja kahte halli maja. Kas see ongi Dirhami?

Esimene silma jäänud silt kuulutab: „Kalakohvik 12–22 iga päev”. Kell on küll alles 11.34, aga astun siiski sisse. Üksel võtab mind vastu söögikoha perenaine. Luuaga mind ära ei aeta ja kutsutakse tuppa. Pakutakse vett või kohvi.

Leti taga seisab kaks neidu, esitan tellimuse ja vestlen nendega mõne sõna. Tuleb välja, et tegu on minu saatusekaaslastega – ka nemad on Tallinnast ja teevad Läänemaal tööd. Üks ütleb, et käivad siin mõnel nädalal paar päeva. Teine näitab aknast käega ühe majakese poole ja ütleb, et seal nad ööbivad – siis ei pea iga päev Tallinna ja Dirhami vahel pendeldama. Tunnen neis ära iseenda.

Cappuccino, mis kergendab mu kukrut 4.20 võrra, on koos minu

ga lauda jõudnud. Istun. Ma pole ainus varajane klient – saabuval veel kaks meest, üks kollase jopega, teine paljajalu, ja lähuvad leti äärde tellima. Kuulen eemalt, kuidas mehed arutlevad: „Ega oleks patt nii vara õlut tellida?” Teenindajatelt mehed igal juhul eitavat vastust ei saanud.

Vaatan ringi, koht näeb välja ilus ja puhas. Perenaine kastab laest rippuvaid hiiglaslikke lilli. Teenindajad valmistavad ette värsked menüüsid.

Olles kohviga ühele poole saanud, viin oma tassi tagasi neile, kes selle mulle ulatas. Vestleme veel pool tunnikest eluolust, koolist ja lähituleviku plaanidest. Meelde tuleb toimetusest kaasa saadud kohustus Dirhami ringi vaadata ja astun kohvikust välja.

● **Algas on paljulubav, sest juht alustab sõitu, nagu oleksime Londonis – vastassuunavööndis.**

Edasine tee viib juba käidud rada mööda. Möödun bussipeatusest ja saan veel umbes viis minutit kõndida, kui paremal hakkab paistma punane maja sildiga „Dirhami pood”. Ukse ees seisab pink kirjaga „Puhka jalga”.

Astun poodi sisse, vaatan ringi ja uurin kaupa. Poes on kõike: karastusjooke, ube, kalatoots. Isegi poe enda meeneid on võimalik soetada. Leti taga seisavad mees ja naine. Teen juttu ja uurin maad: kuidas sellises kohas üldse poodi pidada on?

„Talvel on keerulisem aeg. Mõnel päeval käib ainult kuus kuni kümme klienti. Samas – suvel teeme kõik oma kaotuse tagasi. Suvel kogume rasva, et talved üle ela-

da. Suvel öitseme,” ütleb poepidaja Vjatšeslav Rätsepp.

Uurin edasi, et millised raskused poepidajal siis on. „Vahel mõtlen, et miks ma seda üldse teen,” tunnistab Rätsepp. „Talviti ei ole nii head ajad ja siis olen läbi kui Läti raha. Samas elan siin poe teisel korrusel ja vähemalt renti ei pea maksma, muidu oleks poepidamine täiesti võimatu.”

Poepidaja on appi võtnud ka kõikvõimsa sotsiaalmeedia. Tema postitatud klipid Facebookis ja Tiktokis on toonud kliente ja huvilisi kaugemaltki. Näiteks tellis üks Kohila mees poepidajalt 400 karp kala, aga nõudlus oli sedavõrd suur, et sai vaid 70. Klipid on silma jäänud ka telemehele Taavi Libele, kes poest loo tegi.

Oma sotsiaalmeediaklippidega on Rätsepp suutnud kuulsust tuua ka enesele. Väidetavalt käivad poes lapsed vahel ainult selleks, et koos mehega pilti teha. Poe peamisteks klientideks on aga mõistagi turistid – merd mööda sadamasse saabuval soomlased ja rootslased.

Asutan poest lahkuma. Üksel tulevad vastu isa ja tütar, kellest esimene küsib: „Jäätist ei ole?” Kuulen vaid poemüüja vastust, et soovi korral saab soetada mahlapulka.

Kohvik, pood, aga edasi?

Jätkan teekonda ja juba mõne minuti kõndimise järel tervitab mind asula lõpumärk. Avan telefonis kaardirakenduse, et näha, kas on üldse mõtet edasi minna. Pigem ei ole. Keeran otsa ringi ja astun tagasi juba käidud teed sadamani.

Teeäärse maja õues niidab vanem naisterahvas muru. Teen temaga juttu ja tuleb välja, et ta on Dirhamis elanud juba 25 aastat. Kunagi osteti siin saunamaja-

ke, millest nüüd on saanud korralik elumaja.

Ka naine kiidab poodi ja leiab, et sellisele kohale on see vajalik. Ise tunnistab ta küll, et käib korra nädalas poes Haapsalus, et saada värskemat kraami. Maakonnakeskusesse poodi sõidab ta siiski auto, mitte bussiga.

Naine viipab käega teisel pool teed asuva halli klotsi meenutava hoone poole ja ütleb, et seal alumisel korrusel asub kalatööstus, üleval on aga numbritoat. Väidetavalt kaheksa tuba. Kas see ka tõele vastab, otsustan kontrollimata jätta.

Tee viib sadama poole. Poolteel helistan kolleeg Juhani- le, kes on lubanud mulle Dirhamisse järele tulla. Tõden, et olen ilmselt enamiku siinsetest vaatamisväärsustest ära näinud.

Juhan ütleb, et on kohal umbes tunni aja pärast. Kasutan seda aega sadamaalal tiiru tegemiseks. Sadam on tühi. Inimesi ei ole. Kai ääres seisab üks purjekas ja mõni paat, mis laine loksumisega kaasa õõtsuvad.

Sammun taas kohviku suunas, et seal Juhani oodata. Nüüd on külastajaid juba rohkem. Mulle tuttav teenindaja tuleb juurde ja küsib, kas saab miskit pakkuda. Võtan ühe vee, mille saan maja kullul. „On the house,” nagu ütles teenindaja.

Samal ajal heliseb mu telefon. Teisel pool on ülikooli volikogu spiiker Julija, kes tuleb meelde, et käimas on koosolek, kus peaksin osalema. Avan oma arvutis Zoomi akna ja osalen, koosoleku lõpuks on kohale jõudnud ka Juhan, kellega võtame suuna tagasi Haapsallu ja toimetusse.

Oma avastusretke lõpuks tõden, et Dirhami on arvatust väiksem, aga inimesed soojemad.

UUS LAVASTUS

Kui laps joonistab, siis on temaga kõik hästi

Iloni Imedemaa uus suvelavastus on saanud hakkama millegi ilmvõimatuga: rääkida lastele tõsistest ja valusatest asjadest neid pisendamata, aga ometi nii, et meel jääb helgeks.

KAIE ILVES
kaie@le.ee

Niisugust mängulusti, nagu kiirgas näitlejatest esimesel läbimängul, ei tulegi naljalt ette. Nii sädemeid pilduv, vahetu ja siiras oli nende rõõm. Ja mitte ainult rõõm. Sama siiras ja vahetu oli kurbus. Sama ehedad olid pisarad, kui sõdurid olid väikese Iloni koera mere ääres maha lasknud.

Rääkida lastele 1939.–1944. aastast nii, et see neile kohale jõuaks, aga nad nuttes teatrisaalist ei põgeneks – see on julgustükk omaette. Rääkida väikesest Ilon Wiklandist ja tema lapsepõlv-aastastest Haapsalus nii, et sõda jääks välja, ei saa. See poleks aus. Sellel ei oleks mõtet. Nii et tuleb ikka proovida. Indrek Koff teksti autorina ning Piip ja Tuut ehk Haide Männamäe ja Toomas Tross lavastajate ning näitlejatena on sellega filigraanselt toime tulnud. Ei ühtegi libastumist. Ei ainukesti ülepaistust, kuigi pahaks panna ei saaks. Sest nagu öeldud, ülesanne tundub ilmvõimatu.

Eraldi tähelepanu väärib tekst. Ludinal seletab Koff lastele ära, mis tähendab kasvõi selline võõras sõna nagu voorimees, ja pakub sinna otsa sõnamängu. Voorimees-voorinaine. Kas naine saab olla voorimees või ei saa ta seda mitte, kui voorimees on selline mees, et muudkui voorib edasi-tagasi?

Nimetamata ei saa jätta ka pillimehi. Ja laule. Ja heliloojat. Südamlikku ja sooja lugu, mis tegelikult on väga hirmus. Aga alustagem algusest. On 1. juuli. Jahedavõitu päraslõuna. Tuut seisab mõne harva vaataja ees, sätib kaelasideme vinklisse ja ütleb: „Vaatame, mis saab!” Lähimäng alakul! Vaatajaid on vähe, sest neid peabki vähe olema. See pole esietendus. Nagu öeldud, on see läbimäng.

Ja siis see algab

Ja siis see algab, üldse mitte sedasi, nagu osanuks oodata: kõigi nende konaruste ja tagasivõttudega nagu läbimängud ikka. Aga mitte seekord. Kõik käib kui kel-lavärk. Publik lustib ja hoiab hinge kinni.

Aga esialgu ma seda veel ei tea. Esialgu otsivad Piip ja Tuut, punased ninad peas, õue peal midagi taga. Küllap Ilonit, keda siis veel, aga võibolla mitte. Võibolla otsivad

Väike Ilon (Emma Tross) teel Rootsi. Kui hirm on nahas, siis aitab vaarikamoos.

ANDRA KIRNA

nad hoopis midagi muud. Vahest kadunud aega? „Kas sa kadunud asjade seast oled otsinud?” küsib Piip. Ei, aga võibolla peaks.

Siis läheb muuseumi ärkliaken lahti, väike Ilon (Emma Tross) pistab pea välja ja hõigub koera, todasama, kelle vene sõdurid mõne aasta pärast mere ääres maha lasevad. Klaperjaht läheb edasi.

Kus on koer?

Seal ta ongi, keel suust väljas, ähib, kätte ei anna. Saab kommi nina peale. Kuigi lavastus on kuulutatud sobivaks nelja-aastastele ja vanematele, jälgib kahene tirts hinge kinni pidades kompvekki tasakaalus hoidvat Tuutu, kellest millisekundiga on saanud koer mis koer.

Selliseid toredaid stseene püstitavad Piip ja Tuut nagu varrukast. Olgu siin loetletud mõned. Tuut laevakaptenina, kes popsub pii-

pu ja seletab ihuüksi laeva peale pandud tüdrukule mereseadust.

Piip ja Tuut Iloni vanaema ja vanaisana, kes elupõlise abielupaarina jagelevad omavahel mõnusasti, kui üks on saadetud tilli järele, aga ei saa seda kuidagi toodud. Lõpuks minnakse kahe-keste koos.

Kas naine saab olla voorimees või ei saa ta seda mitte, kui voorimees on selline mees, et muudkui voorib edasi-tagasi?

Piip kord hobuse, kord voorimehena, kes Haapsalu raudteejaamast väikese Iloni, kollase kohvri ja koera troska peale võtab ja sõidutab kollasesse majja kiriku kõrval. Maja ise paistab Iloni muuseumi ärkliaknast ära: päriselt seesama maja, kus Ilon Wikland 1939.–1944. aastal vanaema-vanaisaga elas.

valt. Otto Wilhelm Masing võrdles Tartu murret suisa „koerte-klähviga”.

Johannes Aavik pidas lõunaeesi keelt vaaseks. 1927. aasta Kasvatuses nr 10 kirjutati: „Murrakulisest kõnест ei hakka siin rääkima, kuigi ta tundub intelligentse inimese juures umbes samuti nagu elektriga valgustatud pidusaalis puulusikatega ja puuanumatest söömine.”

Rahvaluuleteadlane Mikk Sarv on avaldanud arvamust, et paikondlikke keeli peaks nimetama maakeelteks (mitte Võru murre, vaid Võru maakeel), sest tegu pole murtud keeltega.

Tõsi, negatiivset tähendusvarjundit me murde puhul enam ei hooma ja murded, murdekeele oskamine on au sees. Kirjanik ja ajakirjanik Enda Naaber on Johannes Aaviku 145. sünniaas-

„Piip ja Tuut otsivad Ilonit”

- Teksti autor Indrek Koff.
- Lavastajad Haide Männamäe ja Toomas Tross.
- Osades Haide Männamäe, Toomas Tross ja Emma Tross.
- Muusikud Merit Männiste ja Märten Männiste.
- Kunstnik Inga Vares.
- Helilooja Tauno Aints.
- Esietendus 9. juulil Haapsalus Iloni Imedemaal.

Mängus on korraga terve õu, aknad, värav ja katus. Lavastuse keskel toimub otsustav pööre nagu väikese Iloni eluski. Publik tõuseb Tuudu juhatusel peale püsti, pöörab end ümber ja see, mis enne oli selja taga, muutub lavaks.

Õnnelik elu idüllilises Haapsalus saab ühe ropsuga läbi, vanaema paneb lapse laevale ja saadab sõja jalust võõrale maale, kus inimesed räägivad nii, et ei saa mõhkugi aru.

Kõik on siin ja praegu ja päriselt. Ja muidugi rõhutavad kohalolu ka sõnad seinal, kuhu Ilon Wikland ise juba hiljem ja kuulsa kunstnikuna on oma käega kirjutanud, et on alati seal.

Kõige rohkem praegu

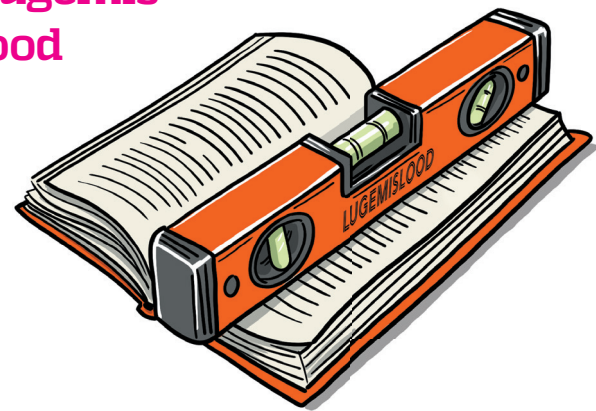
Näitemängus on kõige rohkem praegu ja päriselt Emma Tross Iloni rollis. Ihuüksi perroonil, aga kommi on ka. Ja Haapsalu on nii ilus, et isegi sõda läheb meelest ära, kuni ta ennast jälle meelde tuletab, kõhus ja peas. Aga pärast sedagi riputab vanaema pesu välja ja vanaisa toob aiamaalt tilli.

Just tilli-stseenis kõlabki esimest, aga mitte viimast korda lause, mis lavastuse ka lõpetab: „Kui laps joonistab, siis on temaga kõik hästi.” Olgu või süda murtud ja hirm nahas. Olgu või sõda, mille eest tuleb üle mere põgeneda. Aga sealgi saab joonistada, olgu või näpuga õhku. See on imelihtne. Ploki vahele panna ei saa, aga mis siis. Joonistada saab ikka ja kui laps joonistab, siis on temaga kõik hästi.

Vähemalt siis, kui ta on Ilon Wikland.

Üks nõuanne ka, teatrist kaasa võetud, ole sa laps või suur: kui hirm on nahas, siis võta lusikataisi vaarikamoosi. Midagi nii lohutavat pole ammu kuulnud.

Lugemislood

Jäägu või leivapäts ostmata

Oru kooli direktor Andres Kampmann kasvas üles raamatute keskel ja raamatukoguhoidjast ema lause „Jäägu või leivapäts ostmata, aga raamatud peavad riulis olema!” saadab teda tänini. Nagu ka see, et raamatuid ei tohi ära visata, valgugu need või riulist põrandale. „Edasi kinkida võib,” ütleb Kampmann.

Kampmanni lapsepõlvkodus oli kolm tuba ja kõik need olid raamatuid täis. „Voodi kõrval oli riul ja kirjutuslaua kõrval oli riul,” ütleb ta. Viimases olid igavad raamatud, et kahandada kiusatust mõne teose järele haarata ja sellesse sukelduda, sest kirjutuslaua taga tegi Kampmann koolitükke. Kõõgiski oli raamaturiul. „Seal olid kokaraamatud,” ütleb ta.

Kõik need riulitüki kolis Kampmann lapsepõlvkodus Haapsallu, nii et raamatud ümbritsevad teda tänini ja muidugi sigineb neid ka juurde. Hiljaaegu ostis ta endale uue „Fausti” ja pani selle riulisse vana, kapsaks kulunu ette. Ah miks uue? „Et lugeda,” ütleb Kampmann. Peale sisu on tähtis ka vorm: raamat peab ilus olema. Ja mõnda raamatut peab lugema mitu korda.

2025. aasta suvel võtab Kampmann hoogu, et „Faust” kolmandat korda ette võtta. Esimest korda luges ta Goethe suurteost kooliajal kohustuslikus korras, teist korda ülikoolis. „Selles eas tahetakse ikka ju mõttetark olla,” ütleb ta. Paelus aga „Faust” juba koolipoisina. „Üllatas sõnamäng,” ütleb Kampmann. „Pilt läks kohe käima. Mulle on tähtis, et pilt hakkaks silme ees jooksuma.”

Lugema õppis Kampmann kahe päevaga. Lasteaia oli komme, et kasvataja rivistas põnnid üles ja küsis, kes oskab lugeda. See, kes oskas, sai kommi ja mitte niisama, vaid šokolaadikommi. Kui üks tüüp oli juba neljandat korda kommi saanud, sai Kampmannil mõõtu täis. „Tekkis trots,” ütleb ta. Oli reede, õhtul kodus teatas poiss, et õpetatagu ta lugema. Kõige keerulisem oli arusaamatu paunaga g-täht, aga esmaspäeva hommikuks oli lugemine selge, Kampmann jõudis esimesena käe püsti ajada ja sai kommi endale. Neli korda kommi saanu tundis kella ka, aga selle eest midagi ei antud, nii et kellaga on Kampmannil tänini kehvasti.

Esimesed loetud raamatud olid muinasjutud ja koomiksid: „Saja rahva lugude” sari, Kreutzwaldi „Eesti rahva ennemuistseid jutte” ja „Piilupart, Miki ja teised” – kollaste kaantega kuulus koomiks.

Õnnelikud olid lapsed, kellel see oli kodus olemas. Kampmannil oli. „See oli mul peas,” ütleb ta. Esimesest tähest viimase punktini oli peas ka „Sööbik ja Pisik”. Riulis on mõlemad raamatud tänini.

Kui Kampmann oli kraadi ära kaitsnud, siis töötas ta, et ei võta tükk aega ühtegi tõsisemat teost kätte, läks raamatupoodi ja ostis meetri pehmekaanelisi krimkasid: Agatha Christiet, aga ka teisi krimiklassikuid, mis ilmusid Öölase sarjas, mida andis välja kirjastus Elmatar.

Muinasjutte ja lastekirjandust loeb ta aga ikka ja jälle üle ning soovib ka teistele. Seda enam, et „Karupoeg Puhh” ja „Alice Imedemaal” ei jätnud lapsena erilist muljet. „Väike prints” niisamuti. Neid kõiki on Kampmann lugenud ka täiskasvanuna. „Elutõed on seal kirjutatud ridade vahele. Lasteraamatutes on päris palju tarkust,” ütleb ta. „Täiskasvanutel on seal rohkem lugeda kui lastel.”

Kui tuju on sant, võtab ta ette Hando Runneli või mõne teise muheda poeedi. „Liiv on kurvavõitu, aga Runnel on tore,” ütleb Kampmann. Värsikogud muidugi on tal kodus olemas, sest nagu öeldud: jäägu või leivapäts ostmata, aga raamatud peavad riulis olema.

KAIE ILVES

KEELETARK

Murre – vigane keelepruuk või väetis keelepõllul?

Laulu- ja tantsupidu „Iseoma” keskendub murretele, murtumisele ja ajale.

Murre on paikondlik keelekasutus. Murre on aga enne tähendatud vaevalt ja veidralt kõnelema, kehva keeleoskust, näiteks „Murrab kielt ja reagib niisukest teist muodi” (Hageri).

Murdekeelde, eelkõige lõunaeesi keelde, on erinevatel põhjustel varem suhtutud halvusta-

valt. Otto Wilhelm Masing võrdles Tartu murret suisa „koerte-klähviga”. Johannes Aavik pidas lõunaeesi keelt vaaseks. 1927. aasta Kasvatuses nr 10 kirjutati: „Murrakulisest kõnест ei hakka siin rääkima, kuigi ta tundub intelligentse inimese juures umbes samuti nagu elektriga valgustatud pidusaalis puulusikatega ja puuanumatest söömine.”

Rahvaluuleteadlane Mikk Sarv on avaldanud arvamust, et paikondlikke keeli peaks nimetama maakeelteks (mitte Võru murre, vaid Võru maakeel), sest tegu pole murtud keeltega.

Tõsi, negatiivset tähendusvarjundit me murde puhul enam ei hooma ja murded, murdekeele oskamine on au sees. Kirjanik ja ajakirjanik Enda Naaber on Johannes Aaviku 145. sünniaas-

tapäevaks korraldatud esseekonkursile esitatud töös maininud, et peab murdekeelt oma emakeeleks, eesti keelt aga esimeseks võõrkeeleks. See mõte näitab murrete rolli ja elujõulisust.

Murretest on tulnud kirja-keelde palju sõnu. Juba ainuüksi sel põhjusel võiks tänapäeval öelda, et murded on keelepõllu väetiseks.

MONIKA UNDO

Andres Kampmann.

URMAS LAURI

● RUUMI DRAMATURG

Urmas Lüüs: igav mul ei ole

Jaanipäeva eel Ants Laikmaa majamuuseumis näituse avanud Haapsalust pärit Urmas Lüüsi nime on kuulnud ilmselt kõik kunstimaailmas toimuvaga vähegi kursis olijad – teda on nimetatud isegi praeguse aja kuumimaks nimeks.

KAIRE REILJAN
kaire@le.ee

Tänavu Veneetsia biennaalile kandideerinud ja kuue kunstiniku seas finaali pääsenud Lüüs lubas rahvusvahelisele žüriile, kes uuris, mida ta teeb, kui biennaalile ei pääse: kui ta maailma kõige suuremale lavale ei saa, läheb ta maailma kõige väiksematele lavadele. Ja pidas sõna. „Kui olin suure suuga maailmakuulsatele kuraatoritele lubanud, et teen näitusi maailma kõige väiksemates kohtades, siis seda ma ka teen,” ütles Lüüs.

Juuli lõpuni näebki tema näitust „Kes aias, kes aias?” Laikmaa muuseumi teisel korrusel. Järgmisel kevadel on ta lubanud end Vana-Võrumaa kultuurikotta ehk Võrumaa muuseumi. Kui Laikmaaga seob Haapsalust pärit Lüüsi Läänemaa, siis Võrumaaga ei seo teda miski. Kuid nii nagu Laikmaa muuseumis, võib kunstnikku Võrumaalegi võimalus kasutada näitusel muuseumi fondis olevaid esemeid.

„Mulle meeldib kohalikkude konteksti kasutada,” tunnistas Lüüs. Eriti võib teda võimalus minna oma silmaga vaatama, mida seal lei- da on. „Kumus oli see kõik nii reglementeeritud,” meenutas kunstnik, kelle eelmise aasta lõpust tänava veebruarini Kumus olnud näitus „Härra N-i elu ja surm” pälvis positiivset tähelepanu. „Kumus ei saa peale skulptuurihoidla kuhugi sissegi. Kui tahad mingeid asju vaadata või saada, pead MUISis [muuseumide infosüsteem – toim] pildi välja valima, tegema avalduse, et tahan seda tööd näha, vastava kogu hoid- ja otsib selle hoidlast üles ja valgete kinnastega tuuakse see näha. Ise ei tohi katsuda, pead eemalt hindama, kas sobib või ei. See on jube tüütu,” ütles Lüüs.

See, et esimese kandideerimise peale jäi Veneetsia biennaal kättesaamatuks, Lüüsi väga ei kurvasta, sest alati saab uuesti ja uuesti kandideerida, kuniks nooremad ja andekamad kunstnikud peale tulevad. Biennaali komisjoni liikme küsimusele, miks ta sinna tahab, vastas Lüüs, et iga kõrtsimuusik unistab staadionikontserdist. Ta tõi näiteks aasambli Metsatöll, kelle fännid olid kord väga nõrduinud, et nende lemmik esineb Tallinna lauluväljakul kõrvuti Vanilla Ninja ja teiste popmuusikutega. „Selle peale ütles Markus Teeäär Metsatöllust,

et vahet pole, kes peale teda esineb, aga tunne, et su ees on üle 100 000 inimese ja sul on nii suured kõlarid, et tõmbad ühe rifi ja sealt need helid tulevad...”

Lüüsi sõnul on Veneetsiaga sama asi – seal on näituse tegemiseks võimalused, mis midu jääksid kättesaamatuks. „Tegelikult see unistuste hierarhia ei ole selline, et peab ilmtingimata olema Veneetsia. Lihtsalt eelarved, millega saad teha, ja inimesed, kelle- ga saad teha, erinevad,” ütles ta.

Ammune soov

Juba „Härra N-i” näitus Kumus andis veidi seda tunnet. „Seal oli eelarve 50 000 eurot, millest mina sain teostamiseks küll kaduvväikse osa, ülejäänud läks graafilise disaini, reklaami ja muu jaoks,” ütles Lüüs. „Aga selle sees oli mul kuus meest trellide ja saagidega – kui ühtede tööpäev lõppes, tulid teised – ja suur transpordibuss,” kirjeldas Lüüs näituse ülespanemist. Ta meenutas, kuidas kõik toimis nagu võluvael. „Ütled, et on vaja juurde 50 plaati vineeri – tüüp läheb ja ongi olemas. Ütled, et on vaja homseks kuut pargipinki ja järgmine päev on kohal.”

● „Kui olin suure suuga maailmakuulsatele kuraatoritele lubanud, et teen näitusi maailma kõige väiksemates kohtades, siis seda ma ka teen,” ütles Lüüs.

Kumu kogemus erines nagu öö ja päev 2023. aastal koos Hans-Otto Ojastega HOP-galeriis näituse „Öökull huikas ja samovar undas ühtevalu” ülespanemisest. „Ehitasin seda sõbraga peaaegu kaks nädalat ja tassisime kuude viisi kümneid seksioonkappe korteritest ise kohale. Neist ehitasime läbi kahe korruse kulgeva labirindi,” meenutas ta.

Kumusse sattus Lüüs näitust tegema tänu kuraator Eero Epnerile, kes Lüüsi välja valis. „Ta müüis mu kuidagi [Eesti kunstimuuseumi direktorile] Sirje Helmele maha,” ütles kunstnik. Helmele Lüüsi väljapanek esialgu üldse ei sündinud, kuid kuna ta pidi kontoris minnes iga päev näituselu- mist läbi käima, hakkas väljapanek talle lõpuks väga meeldima.

„Järgmist näitust ei saa ma Kumus ilmselt enne pensionipõlve,” ütles Lüüs. Kunstniku sõnul pole tal tegelikult mingit vahet, kas teha näitus Kumus või Laikmaal. „Sest tunne, mida siit ülevalt [Laikmaa muuseumi teiselt korrusest – toim] saan, on see, mida ma jahin,” tunnistas ta.

Seda, et temast saab ükskord kunstnik, teadis Lüüs juba lasteaias. Igal juhul juba esimeses klassis. Kui kõik pidid joonistama pildi teemal, kelleks nad tahavad saada, joonistas Lüüs skulptori, kes raiub meisliga kivist välja kukke. „Kui teised lapsed armastasid autodega mängida, sain mina sellesama fun’i kätte joonistamisest,” meenutas ta.

Kust kunstihuvi juuri otsida, Lüüs ei tea, sest kodus tal keegi kunstiga ei tegelenud. „Ema küll loeb palju, aga inimesi, kes töötaks kultuurivallas, pole mul suguvõsas kunagi olnud,” ütles kunstnik.

Esimese kunstihariduse sai Lüüs Haapsalu kunstikoolis, kus elu viis teda kokku õpetaja Indrek Jetsiga. Lüüsi sõnul on tal elus olnud mõned üksikud inimesed, kellega kohtumine on olnud nagu jackpot’i võitmine. „Kohe kindlasti poleks ma see inimene ja see kunstnik, kui Indrek poleks sattunud mulle õpetajaks,” ütles ta. „Kuiigi olin naga, viitsis Indrek minuga tegeleda.”

Tegelemine ei tähendanud pelgalt kunsti algtõdede õpetamist, vaid ka muinasvõitluse harrastamist ajaloo taaselustajate klubis Rotelevik, muusikalise maitse kujundamist ja vestlusi budismist. „Esteetilised eelistused kunsti ja muusikas – kõik see tuli Indreku käest või Indreku kaudu. Kuni maailmast arusaamiseni, et budistliku traditsiooni juurde jõudsin,” ütles Lüüs.

Loomulikult jätkus Lüüsi tee Eesti kunstiakadeemias (EKA), kuid millist eriala õppida, polnud talle endalegi selge. Noormees võttis vabade kunstide ja disaini teaduskonnas pakutava lahti ja hakkas valima. Kõik erialad, kus pidi arvutiga töötama, näiteks graafiline disain, tööstusdisain jne, välistas ta kohe, kuid skulptuur, maal, keraamika, tekstiil-, naha-, klaasi- ja sepakunsti puhul ei osanud ta üht teisest paremaks pidada. „Lihtsalt pidi ühele sõrme peale panema ja tundus, et kui sõbrad küsivad, mida sa õpid, on sepp kõige ägedam,” rääkis Lüüs.

Ülistav kriitika pole hea

Esimesi kordi oma loominguga avalikkuse ette tulles eksponeeris Lüüs ehtekunsti. Kunstniku sõnul ajas EKAs õppinud sepad tegid ka ehteid, samas panid väga üksikud ehtekunstnikud käe külge sepi- sepele või suuremale metallile.

Magistriõpingute ajal avastas Lüüs installatsioonikunsti ja on jõudnud ka teatrimaailma. „Mind ei huvita nii väga grupinäitusel oma objekti teiste objektide kõr-

Kui Haapsalust pärit kunstnik Urmas Lüüs oma näituse eel Ants Laikmaa muuseumi külastas, märkas ta

vale panemine. Ma tahaksin võtta üle kogu ruumi põrandast laeni,” ütles ta.

Tulemusest enamgi naudib kunstnik protsessi. „Kunstiteosed lähevad poodiumile – lähed ja vaadata ja kui enam ei viitsi vaadata, lähed edasi. Teatris aga tajusin, et saalis ei vaata ma ainult objekti, vaid protsessi,” kirjeldas ta.

„Kunsti puhul jääb protsess ainult mulle, aga teater on alati protsess. Isegi kui lavastus on valmis, ei saa 30 sekundit hiljem sealt välja jalutada ja öelda, et sain kätte. Pead poolteist või kaks või mõne lavastuse puhul viis tundi publikus istuma ja seda laval nähtavat protsessi läbi seedima,” rääkis Lüüs.

Kunstnik ütles, et kui ta varem kujutas ette, milliste teatritega oleks suureks saades jube lahe koostööd teha, siis nüüd on mitmed neist teinud talle koostööpakkumised. „Sõltumatu Tantsu lava, Kanuti Gildi saal, nuku- ehk noorsooteater, Von Krahli ja Ekspeditsioon on mulle kõik paari aasta jooksul kosja tulnud. Selle üle on hästi hea meel, et võimalused ise koputavad uksele,” ütles Lüüs.

Näituse ja teatrikujunduse suurim vahe on Lüüsi sõnul see, et teatrite puhul tunneb ta suuremat vastutust. „Kui inimesed maksavad peaaegu 40 eurot selle eest, et poolteisetunnist tükki näha, siis tekib vastutus.”

Tavapärase lavakujunduse pole Lüüsi jaoks. „Olen tahtnud luua midagi, mis on igal pool su ümber ja võtab su üleni endasse,” ütles ta. Kunstniku sõnul armastab kaasa- sav teater selliseid lahendusi, kus publikule pakutakse midagi kõigile meeltele. Publik mitte ei vaata, mis toimub eemal laval, vaid on ise aktiivse lavaruumi osa.

Lüüsi viimase lavastuse „Tädi Õie 65. sünnipäev” Kanuti Gildi saalis tampisid kolm esimest

arvustust maapõhja, sellest hoolimata kutsuti „Tädi Õie” Tartusse rohke rahvusvahelise publikuga festivalile Draama ja märgiti ära mitmel pool ilmunud aastalõpu- kokkuvõtetes aasta ühe olulisema lavastusena. „Risk tasus end ära ja lavastus leidis lõpuks õiged inimesed üles,” ütles Lüüs.

Kunstniku sõnul näitab korraga nii ülistav kui ka maapõhja tampiv kriitika, et oled tõenäoliselt teinud hea asja. „Kumu näituse puhul ongi tunne, et see teine pool jäi ära. Oli ainult ülistav kriitika ja tekkis tunne, et ei riskinud piisavalt,” ütles Lüüs.

Ruumi dramaturg

Kunstnik tunnistas, et oligi näitust tehes veidi ettevaatlik. „Selline võimalus antakse ainult kord elus – rohkem terve korruse suurst isikunäitust ei tule, isegi kui kunagi võibolla tehakse 80 aasta juubeliks retrospektiiv. Ja kui ma nüüd selle p...sse keeran, siis kasutan oma ainukese võimaluse ära,” rääkis ta. Sellepärast kasutaski ta „Härra N-i” näitusel valdavalt neid lahendusi, mille puhul teadis, et need kindlasti õnnestuvad. „Ma teadsin, kuidas pingestada ruumi,” ütles ta.

Nii nagu teatris, eelistab Lüüs ka näitustel luua keskkondi. Ta ütleb enda kohta, et on ruumi dramaturg. „Ma tajusin, et saan kunsti teha totaalseid keskkondi, kus kõik on sinu ümber: laed, seinad, voodi ja lõhnad. Kõik see on peaaegu nagu mingi seis- sev sekund mõnest teatrilavastusest. Protsessi ei ole, aga see ümbritseb mind,” ütles kunstnik. „Et inimene tunneks, et ruum mõjub talle füüsiliselt. Nagu kōiditad kedagi, aga mitte naha pealt, vaid naha alt.”

„Härra N-i elu ja surm” oli inspireeritud A. H. Tammsaare „Tõest ja õigusest”. See pole Lüüsil esimene kord kirjandusklassikast

inspiratsiooni ammutada. HOP-galerii installatsioon „Öökull huikas ja samovar undas ühtevalu” oli mõeldud kujuteldava lisavaatuse- na Anton Tšehhovi näidendi- le „Kirsiaed”.

„Härra N-i” puhul üllatas Lüüsi, et näitus mõjus hästi erinevatele inimestele. „Sa kuidagi ei oota, et kaasaegse kunsti elamu- ses võiks konservatiivse leeri puhul kuidagi toimida, aga toimis,” ütles Lüüs. Kõige rohkem üllatas teda, et näitus jõudis nii paljude vene keelt emakeelena kõnelevate 16–25aastaste noor- teni, kes hästi aktiivselt oma näituseelamust jagasid. „Ma arvasin, et niisugust segmenti minu loomingu austajate seltskonnas ei eksisteeri,” ütles ta.

Samas tõi kuraator Harry Liivrand näitust vaatama oma kultuuriloo tudengid Eesti muusika- akadeemiast. „Enamikule neist näitus ei meeldinud. Nad ei saanud aru, miks niisugune asi on üldse tehtud,” ütles Lüüs. Kunstnik rääkis, et kui ta hakkas vaatama, mida meie kontserdimaja- des peamiselt esitatakse ja millega interpreetid tegelevad, sai ta aru, miks ei meeldinud. „Kui tuua paralleel kunstimaailma- ga, siis peaks Kumus biidermeie- riga kõik lõppema,” ütles Lüüs. „Kui sa ei loe kirjandushuvilise- na näiteks ühtegi raamatut, mis on kirjutatud peale 1850. aastat, kaob kontakt kaasaegse maail- maga ära.”

Küsimusele, kas inimesed pelgavad kaasaegset kunsti sellepärast, et nad kardavad, et ei saa sellest aru, vastas Lüüs, et ka tema ei saa enamjaolt kaasaegset kunstist aru. „Aga see ei morjenda mind,” kinnitas ta ja lisas, et ta ei saa aru ka Meie Mehest, Hel- ladest Velledest või üldse pop- muusikast. „Aga mingile osale popmuusikast annan ikkagi võimaluse ja kuulan nende albumid

Seal kohe Laikmaale kuulunud pealuud, mis tema näitusele suuna kätte juhatas.

KAIRE REIJAN

läbi. Ja aeg-ajalt on seal midagi ka minu jaoks,” ütles ta. Restoranis tundmatut rooga tellides on alati oht, et see maitse pole minu jaoks, aga sama suur võimalus on ka leida oma ellu uusi maitseid ja selle nimel olen nõus riskima. Mis sest, et enamasti tõden: näe, polnudki minu maitse.”

Lüüs õpetab ka ise tudengeid – osakoormusega EKA disainiteaduskonnas. Sepakunsti eriala lõpetanud kunstnik ei anna siiski ainult praktilisi aineid, pigem treenib ka disainitudengeid mõtlema ja nägema.

Ühe tema loengukursuse teema on materialiseerunud mälu. Seal arutletakse selle üle, kelle mälu kuulutatakse kord õigeks, kord valeks. „Või et mis on mäluobjektide eesmärk. Miks inimestel on mingisugune vanavanaema sõlg, mida antakse järjest edasi, või miks on Betti Alveri käevõru nii oluline, et seda peab andma käeraudadena naisliini pidi edasi, ja miks mingeid asju peidetakse diivanipolstri sisse või laesarikate vahele ega näidata mitte kunagi?” ütles Lüüs.

Lüüs ise on teinud terve näituse vanaemaga seotud esemetest. Algul Hobusepea galeriisse plaanitud näitust „Kõik on seotud isendasse” nägid kunsti huvilised kolm aastat tagasi ka Haapsalu linnagaleriis.

Ka tal endal on põlvest põlve edasi antavaid esemeid, näiteks on siiani kapi otsas paar pudelit vanavanaisa villitud koduveini. Mõne pudeli on Lüüs siiski elu tähtsatel hetkedel ka ära joonud. Näiteks magistranttuuri lõpetamise puhul läks ta ühe vanavanaisa villitud koduveini. Mõne pudeli on Lüüs siiski elu tähtsatel hetkedel ka ära joonud. Näiteks magistranttuuri lõpetamise puhul läks ta ühe vanavanaisa villitud koduveini. Mõne pudeli on Lüüs siiski elu tähtsatel hetkedel ka ära joonud. Näiteks magistranttuuri lõpetamise puhul läks ta ühe vanavanaisa villitud koduveini.

Urmas Lüüs

- Sündinud 21. oktoobril 1987 Haapsalus.
- Lõpetanud Haapsalu kunsti-
kooli (juhendaja Indrek Jets) ja
Haapsalu gümnaasiumi.
- Õppinud Eesti kunstiakadee-
mias ehte- ja sepakunsti.
- Täiendanud end Göteborgi üli-
koolis ja töötanud assistendi-
na Amsterdavis Ruudt Peter-
si ateljees.
- Kunstiakadeemia tudengid vali-
sid Lüüsi 2021. aasta parimaks
õppejõuks.
- 2021 ajalehe Sirp laureaat.
- 2022 Kanuti Gildi saali Patric R.
Vesi stipendium tegevuse eest
etenduskunsti väljal.
- 2023 Eesti kultuurkapitali ku-
jutava ja rakenduskunsti siht-
kapitali aastapreemia.
- Kristjan Raua preemia viljaka
2024. aasta loomingulise te-
gevuse eest.
- 2025–2027 kunstnikupalga
saaja.

ALLIKAS: WIKIPEEDIA

Teine kursus, mida Lüüs EKA tudengitele loeb, on olulistest asjadest. Lüüsi sõnul ei huvita teda seal niivõrd, mis asjad on, vaid mida me saame asjade abil teha.

„Põhiküsimus on selles, kuidas asjad muudavad meid inimestena.” Ta töö näiteks, kuidas me ei saa näiteks pärast mobiilide laialdast levikut minna enam tagasi traadiga telefonide maailma. Või et pärast e-mailide tekki-
mist ei saa minna täielikult tagasi tuviposti juurde.” Lüüsi sõnul on need tehnilised lahendused ümber struktureerinud selle, kuidas mõistame tavapäraselt inimliku suhtlust, varasemad kanalid ei suudaks seda läbematut info massi läbi lasta.

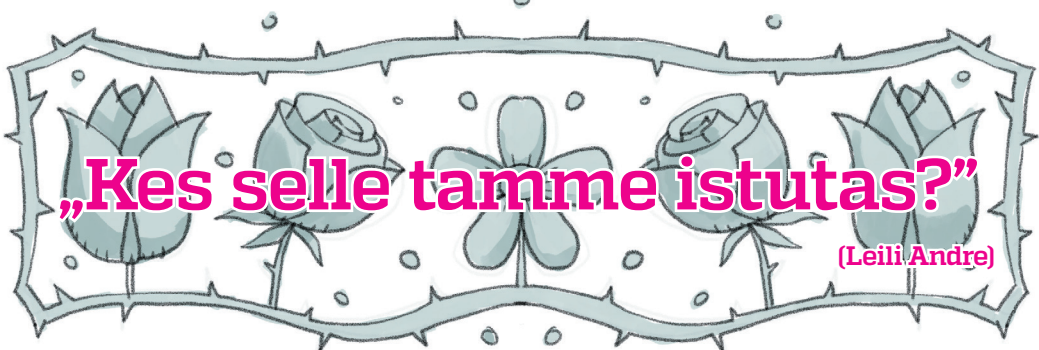
Riigi silmis usaldusväärne

Sellest aastast saab Lüüs kunstnikupalka ja muutus oma sõnul tänu sellele kohe riigi silmis usaldusväärseks inimeseks. „Esimese asjana läksin pangalaenu taotlema, et lubada endale 35ruudust korterit Tallinnas Pelgulinna. Nüüd on mul 67. eluaastani pangalaenu maksta,” ütles ta.

Seni võis vabakutseline kunstnik pangalaenust ainult unistada, sest igakuist täiskohaga sisetulekut tal polnud. „Kui pangast küsiti, kust sain raha sissemaksuks, siis ütlesin, et Kumu andis mulle ja Kanuti Gildi saal andis veidike ja Tütar galerii veidikene. Aga see ei ole ju nende silmis palk,” ütles Lüüs ja lisas, et need olid kõik ühekordsed laekumised, mis sest, et eri kultuuriasutused olid teda aasta jookul üle kümne korra enda juurde tööle registreerinud, et honorare välja maksta. „Kui küsiti, et millal ma pääseks EKAsse täiskohaga tööle, vastasin, et loodetavasti mitte kunagi, sest minu kompetents seal õpetada tuleb praktilisest koolivälisest tööst,” ütles ta.

Igas mõttes tundub, et Lüüsil on praegu kõrgaeg – temast ja tema loomingust räägitakse, ta on saanud preemiaid. Küsimusele, kas ta ise ka nii tunneb, vastas kunstnik, et erinevalt sportlastest on kunsti vallas väga keeruline ette teada, kas tõus jätkub või mitte.

„Tavaliselt öeldakse, et kunstniku kõrgaeg on kuuekümnendad eluaastad,” ütles Lüüs. Selle ni on 37aastaselt Lüüsil veel aastakümneid minna. „Samas öeldakse, et kahekümnendate lõpp ja kolmekümnendad on kunstniku enesedefineerimise aastad. Arvan, et olen praegu pigem eneseleidmise, mitte kohalejõudmise etapis,” ütles Lüüs. „Aga igav mul endal ei ole.”

AIDI VALLIK
hobiaednik

24. osa

Põletav moosesepõõsas

Mooses karjatses oma äia, Midjani preestri Jitro puduloseid. Kord ta ajas puduloseid kõrve taha ja jõudis Jumala mäe Horebi juure. Seal ilmutas ennast temale Jehoova ingel tuleleegis keset kibuvitsapõõsast, ja ta vaatas, ja ennäe, kibuvitsapõõsas põles tules, aga kibuvitsapõõsas ei põlenud ära! Ja Mooses mõtles: „Ma põikan kõrvale ja vaatan seda suurt nägemust, miks kibuvitsapõõsas ära ei põle!” Kui Jehoova nägi, et ta pöördus vaatama, siis Jumal hüüdis teda kibuvitsapõõsast ja ütles: „Mooses, Mooses!” Ja tema vastas: „Siin ma olen!” (II Mo 3, 1–4)

SHUTTERSTOCK.COM

See koht Teisest Moosese raamatust on tegelikult eesti keelde tõlgitud valesti. Nimelt on asi selles põlevas põõsas, mis eesti keeles on Anton Thor Helle poolt juba 18. sajandil tõlgitud kibuvitsapõõsaks ning mitmes hilisemas tõlkes selleks jäänudki. Meie esimene piiblitõlge tehti saksakeelse piibli põhjal, kus seda põõsast nimetatakse „okaspõõsaks” (*Dornbusch*), ja ma arvan, et tõlkija kiirustas seda okaspõõsast veel kuidagi konkretiseerima. Miks mitte ristida see kibuvitsaks, mida eesti rahvas ammustest aegadest hästi tunneb, mis on pealegi ilus ja mille õied samuti kannavad teatud usulist sümboolikat, viidates Neitsi Maarjale. Nii tundus kibuvitsapõõsas tõlkijale küllap tõesti hea ja loomulik valik.

Aga tõsi on see, et kõiki neid võõraid ja ka vanu keeli pidi, kustkaudu piibel on lõpuks eesti keelde jõudnud, tagasi rännates ei olegi maailmas suudetud täiesti kindlaks teha, mis liiki põõsas see ikkagi Moosese silme all süttis. Tänapäeval arvavad teadlased konsensuslikult, et kõige tõenäolisemalt oli tegemist *Dictamnus albus*’ega, mis ongi lõpuks eestikeelseks nimeks saanud valge moosesepõõsas ehk suupärasemalt ja kodusemalt lihtsalt moosesepõõsas.

Nimelt sisaldab ruudiliste sugukonda kuuluv moosesepõõsaste perekonna ainuke liik valge moosesepõõsas erakordsel määral eeterlikke õlisisid, mis kuumas päikesepaistelise ilmaga aurudes võivad tööpoolest iseenesest süttida. Seda õnneks küll oma kodumaadel Lähis-Idas, Põhja-Aafrikas ja Vahemere maades, kus suvised temperatuurid võivad niisuguseid plahvatusi provotseerida. Eesti põhjamaise taeva all käitub moosesepõõsas palju viisakamalt ja mingisugust tulevärki ei ole ma oma kahe põõsa juures tähele pannud isegi kõige kuumematel suvedel. Küll aga on meie suvepäike võimeline kuumutama neid eeterlikke õlisisid sellise määran, et need tekitavad inimese nahaga kokkupuutel päris vastikuid villi ja löövet. Seepärast ei tasu kuumade päikesepaisteliste päevadega moosesepõõsaste lähedusse paljaste käte või käsivartega rohima minna. Minu nahale piisab vaid taime kergest riivamisest, kui juba on villid taga. Ning need juba ei taandu mõne tunniga nagu nõgesekõrvetus.

Nii et ausalt öeldes: see taim on ohtlik. Kuid ta on samal ajal ka väga kaunis, ja teda pole kaugeltki mitte igas aias, mis paneb peaaegu kõik aednikud teda endalegi ihaldama. Seda enam, et ta on Eestis osutunud suhteliselt külmakindlaks ja tema kasvatamine on ka muidu lihtne.

Õitsemisajal veidi rohkem kui meetrikõrgune moosesepõõsas (seda meil Eestis – aga oma looduslikel kodumaadel kasvab moosesepõõsas veel oluliselt kõrgemaks!) vajab täispäikselist kuivemapoolset kasvukohta. Talle on väga meelepärane kõige kuumem koht aias. Põuda ta ei karda, küll aga liigset niiskust, eriti külmal poolaastal. Tema kasvupinnas võiks olla viljakas ja toitainerikas, sest tegemist on uhkelt õitseva suure taimega. Ta on ka väga pikaealine püsik, võib samal kohal kasvada kuni viiskümmend aastat ja läheb selle aja jooksul aina suuremaks ja uhkemaks. Kõige priskemad moosesepõõsad, mis mina näinud olen, kasvavad üksikuna murus, ainult neile eraldatud servatut lapikeses. Minu omad on aga segalillepeenras teiste taimede vahel ning ega neil sealgi viga ole.

Üks trikk moosesepõõsaga muidugi on – tal le kasvukoha valimisel võiks meeles pidada, et ümberistutamist see taim edaspidi enam ei kannata. Vähemalt väidab niimoodi aianduskirjandus. Ma isiklikult ei oska seda ei kinnitada ega ümber lükata, sest ma pole üritanud oma põõsaid kuhugi mujale liigutada. Aga kui nii kirjutatakse, siis ettevaatuse mõttes võiks arvestada, et nii see üldiselt ka on, ja üheksa korda mõelda ning üks kord istutada, sest mine sa isahane tea.

Moosesepõõsast esineb kahe vormina: levinum on roosakaslillade õitega, aga on olemas ka täiesti valgeõieline vorm. Minul kasvavad nad mõlemad juba kümme aastat ja mul pole nendega mingit muret olnud, vaid suvine ettevaatus nende hooldamisel, et mitte ville saada. Tundub, et see lillaõieline on veidi jõulisema kasvu ja atsa-kama laienemisega kui valgeõieline. Nad kasvavad mul suurte nulgude esises laias peenras, kus tihedad oksad peavad kinni põhjakaartest tulevad külmad tuuled, aga eestpoolt pääseb päike neid küpsetama varahommikust õhtuni välja. Muld on seal suurte puude lähedal loomulikult enamasti kuiv, kuid ka raske ja savine. Moosesepõõsastele tundub aga meeldivat. Kirjanduse andmetel sobivat neile aga ka kergem liivmuld. Hoolimata sellest, et moosesepõõsad on kõrged lilled, ei ole nad mul iialgi vajanud toestamist, lisaväetamist ega muid trikke. Ainus, mis ma nendega teen, on rohimine ja äraõitsenud õisikute mahalõikamine.

Moosesepõõsas õitseb samal ajal pojengide, kõrgekasvuliste aediriste, kurekellade, lupiinide ja idamagunatega, nii et kombineerides on hea seda silmas pidada. Nii saab kauneid taimiansambleid luua, ja omast kogemusest võin öelda, et moosesepõõsas on suurte aediriste või pojengide kõrval väga vahva vaatepilt. Ka igasugused lillad või valged laugupallid sobivad moosesepõõsa ümbrusse nagu valatut.

Moosesepõõsast on tema kodumail kasutatud ka ravimtaimena. Tema juurtel ja lehtedel arvatakse olevat põletiku- ja mikroobivastaseid toimeid, mistõttu on nendega ravitud artriiti, astmat, põie- ja igasugu muid põletikke. Tänapäevased katsed on kinnitanud, et tööpoolest pidurdab moosesepõõsa ekstrakt mitmete bakterite (näiteks stafülokokki) ja seente arengut. Veelgi enam, katseklaasides on saadud tulemusi, mis tunduvad näitavat, et moosesepõõsas suudab pidurdada ka teatud tüüpi vähirakkude kasvu. Toidulisandite veebipoodides olengi näinud müügil diktamnusetilku ja -kapsleid. Kuid moosesepõõsa juurtest tehakse ka salve, mis pidavat aitama nahalöövetel ja psoriaasi puhul. Ise ma moosesepõõsa ravitoimetega katsetama ei hakkaks, sest taim sisaldab siiski ka mürgiseid alkaloidide, mis võivad inimesel kõhuvalu, peapööritust, oksendamist ja maksakahjustusi põhjustada. Ja raseduse katkemist, millisel eesmärgil on seda taimet tema kodumaal samuti kasutatud.

Mina kasvataks oma moosesepõõsaid muidugi edasi ka ilma ravitoimeteta. Lihtsalt sellepärast, et nad on nii võimsad ja samal ajal vähenõudlikud, õitsevad üsna kaua (kolm-neli nädalat) ning nende veidike asalea või mõningate orhideeliikidega sarnanevad õied on ilusad-ilusad. Ja ilu teadupärast ei peagi sündima patta panna.

BUSSIGA VÕI JALA

KUI SUL REISIPLAANID PEAS,
LASE BUSS SIND RINGI VEAB.
REISIMISEKS HEA ON BUSS!
OLGU SUL VÕI JALAS SUSS,
IKKA LÄBID PIKA MAA,
KOHALEGI ÕHTUKS SAAD.

KÕIGEST KONDIMOOTORIGA
TEELE MINNA ON SUUR VIGA.
KONDIMOOTOR KEHA RÄSIB,
REISIST RUTTU ÄRA VÄSID.
PEALEGI KUI KÕNNID JALA,
SAABAS OLEMA PEAB JALAS,
ET EI KULUKS LÄBI TALD
JA ASTUDA EI OLEKS HALB.
ÕHTUKS PÄRALE EI SAAKS,
KUIGI KÄISID PIKA MAA.

LASTESUDOKU

		4	1		
1					4
	1			6	
	2			5	
6					3
	1	5			

KAKURO

		10	36			3	11			37	3
14					7				4		
3					18				13		
				14							
	9					17					
17					13	15					17
34									13		
									13		
12				28							
				10							
	17					15					
14					10	6					12
17									4		
16									15		

JUHT ISLAMIMAADES		NOOT	... LUNGE	KÕIDE	JULGEOLE- KUORGAN MÕNEDES MAADES	MAITSE- AINE	B NAABER	POOLA KIRJANIK	LINN MUSTA MERE ÄÄRES	VEETAIM	OST	...LAUSE (LAUSELIK)	EMA- PIIMAGA TOITMA	PINGUL PILLIKEELE HELI	PRANTSUSE K EESSÕNA	MAJA VÕI KORTERI OSA	JÕGI BULGAAR- IAS	Helgi Sallo ... 							
PERSOON					EUROOPA NÕUKOGU																				
FORDI MUDEL							... ERGMA RIIDU				TREMATOOD H. IBSENI NÄIDEND														
PROTO-				MEELE- LAHUTAJA (N + EESN) PINTSAK																					
AMPER		ALEVIK RUMEENIA HELILOOJA			NOOT KUU			TALDRIKUD (MUUS.) JÕGI PÕHJA- AMEERIKAS							SAMUTI EESTI MUUSIK, DIRIGENT										
METSAVAHT			UKRAINA ISO-KOOD KALA			ROHEKAS- KOLLANE RIIE IIALGI						...LOOGIA (SARNASUS) AEGU, PAIKU				REEDE DEKA- MEETER		UUDISTE- AGENTUUR	TABA	SÕÕTI JÄETUD ALEMAA	VÄRK	1. JA 2. VOKAAL	ARV- ANDME- TEGA TEGELEJA	MIDAGI ÜTLEMA	
ALUSRIIETUS								ROHKEM						...KAART			TERRI- TOORIUM								
EEMALE TÕRJUMA								RÄNDUR						VAISTLIKULT TUNNETAMA			SUUR RUUM				SÕITMA				
→																									
→																									
SPETSIAAL- NE				IISRAELI ISO-KOOD ... KÄRP			NAISENIMI ERIÜLES- ANDEGA VAIMULIK						TASUTA ULTRA- VIOLETT					TAEVAKEHA LIPUKANDJA				ASTAAT MINEMA			
LUTEET- SIUM			ALATES KINNER			HISTO- HOOG, VAIMUSTUS				ÜLE ELAMA UNIVERSI- TAS TAR- TUENSIS						MERELIND ÕPPEAASTA				LIND MARSRUUT- TAKSO					
EHK		ÜHE JOOGI NÕU ILMASKI										VÄLJA ARVATUD SUPI- VEDELIK			MÄÄRDE- AINE KIRIKUPILL				... FAUST EESTI KROON						
SAERE				LUGU- PEETUD TARBIJAHIN- NAINDEKS			KATELOK VENE KEELES						VÄLJA- SURNUD LIND HEKTAR				GROOT- MAST ROLL								
EESTI END. NÄITLEJA (EESN + N)									UNGARI HELILOOJA ARSEEN							VEEBI- BRAUSER SIDESÕNA					ASESÕNA TEHISARU				
PLANEET				KÕRGUSTIK KAGU- EESTIS 50.						...KOHANE UMBES				PARAAD- SISSEKÄIK ATO-							ETTE- KUJUTIS LIITER				
MADALA- MAL ASETSEV LINNAOSA							LINNAOSA						PÜHA LAUD KIRIKUS					EESTI LAULJA							

E 7. juuli

01:25 Oja juures **02:13** ERR.ee uudised **06:45** Prillitoos **07:45** Maahommik **08:30** Tippkohtumine **09:00** Ohtlik lend **10:00** Sinu uus sugulane **10:25** Usu mind **11:10** Keskpäevane praam **12:20** Eesti imelised maamärgid **12:30** Osoon. Seiklusmatk läbi Lahemaa **13:00** Eesti lood **13:30** Ühe maja lugu **14:00** Reis ümber Eesti **14:55** Solsidan **15:20** Mida teie arvate? **16:15** Ühe pere muusika **17:00** Önne 13 **17:30** La Promesa **18:30** Aktuaalne kaamera **18:45** Eesti mäng **19:30** Segasummasuvila ratastel **20:00** Siin me oleme **20:30** Elu loomaaias **21:00** Aktuaalne kaamera **21:25** Sport **21:35** Ukraina stuudio **22:05** Puls **22:30** Puls **22:55** Rauge-matu „Laine” **23:55** Solsidan

07:00 Suvereporter+ **07:30** Nutikas Eesti **08:00** Ööküaline. Kristina Ehin **09:00** Unelmate hotell – Malaisia **11:00** Roaldi retked Eestis. Viimane vaatus **12:00** Kuldne pilet **13:00** Minu emps on kõvem kokk kui sinu ema **14:00** Hudson ja Rex **15:00** Külade-tektiiv **16:00** Armastuse hind **17:00** Kellele kuulub su süda? **17:40** Mõrvad mägedes **18:45** Täistunni lood **19:00** Suvereporter **20:00** Kuldvillak **20:35** Elamusi täis Eesti **21:35** Papsid **22:35** Vösaga Lähis-Idas **23:05** Kaks kanget Indias

06:30 Leo da Vinci **06:50** TV3 uudised **07:50** Kirgede torm **08:30** TV3 uudised **09:00** Kättemaksukontor **10:00** Võimalik vaid TikTakis **10:30** Su nägu kõlab tuttaval **11:30** Võimalik vaid TikTakis **14:00** Kahevõitlus **14:30** Rosamunde Pilcher: Armunoolled **16:30** Kirgede torm **17:30** Kättemaksukontor **18:30** Kahevõitlus **19:00** TV3 uudised **20:00** Läbi suve Taaviga **20:30** Jüri ja Gretega külast külla **21:30** Joel Ostrati suur õhtusöök **22:30** Üle ja ümber Balkani päikese **23:00** Robin Hood **01:05** Will ja Grace **01:30** Jüri ja Gretega külast külla **02:25** Läbi suve Taaviga **02:50** Üle ja ümber Balkani päikese **03:15** Kättemaksukontor **04:05** TV3 uudised **05:00** Uurija Vera

07:00 Claude **07:10** Peeter Pikk-kõrv **07:25** Pips ja Popi **07:30** Lepatriinu ja Musta Kassi imelised lood **07:55** Pörsas Peppa **08:00** Karu Karla **08:05** Pörsas Peppa **08:10** Ella, Oscar ja Huu **08:20** Sam ja Julia **08:30** Mikk-Mikk ja seenerahvas **08:40** Ollie ja Kuu **08:50** Hiir Hops **09:00** Nõiakivi **09:25** On meie keskel suvi. Entel-Tenteli laululapsed **09:30** Lapsed ja puu **09:40** Jonn **09:50** Minu lemmikloom **10:00** Osoon. Lin- namesilad; Saaremaa ürgloomad **10:30** Reisile minuga. Argentina **10:55** OP **11:55** 31. jaoskond **12:15** 31. jaoskond **12:35** 31. jaoskond **13:00** 31. jaoskond **13:20** Mahler **15:15** Looduse kutse **15:30** Operatsioon Ai **15:55** Täpilisest tassikesed. Lastekraani Muusikastudio mudilased **16:00** Mikk-Mikk ja seenerahvas **16:10** Väike nõid Zouk **16:25** Riuklikud loomad **16:28** Kapten Stella **16:30** Ella, Oscar ja Huu **16:43** Kriipsu Juku kodu **16:45** Hei, Kutsa! **16:50** Pips ja Popi **17:00** Kauboihamster Villi **17:10** Claude **17:25** Pörsas Peppa **17:30** Lepatriinu ja Musta Kassi imelised lood **17:50** Hiir Hops **18:00** Luise ja Oliver **18:10** Miriami kana unistus **18:15** Miriam järve ääres **18:20** Luka lustisõidurong **18:30** Adalberdi ja Oskari pasunala **18:35** Ideefix **18:50** Jalgpalli naiste EM 2025 **19:45** Aktuaalnekaamera **19:55** Jalgpalli naiste EM 2025 **21:00** Laske mind Lavale **21:45** Kultuuri kodu **21:50** Jalgpalli naiste EM 2025

T 8. juuli

01:40 Ohtlik lend **02:40** Reis ümber Eesti **03:40** Ajavaod **04:09** ERR.ee uudised **06:45** Prillitoos **07:40** Karula rahvus-park **07:45** Maahommik **08:30** Tippkohtumine **09:00** Ohtlik lend **10:00** Eesti mäng **10:45** La Promesa **11:45** Raugematu „Laine” **12:45** Eesti lood **13:15** Siin me oleme **13:45** Eesti imelised maamärgid **13:50** Reis ümber Eesti **14:50** Solsidan **15:15** Mida teie arvate? **16:10** Puls **16:30** Puls **17:00** Önne 13 **17:30** La Promesa **18:30** Aktuaalne kaamera **18:45** Eesti mäng **19:30** Segasummasuvila ratastel **20:00** Metsavennad **20:30** Sinu uus sugulane **21:00** Aktuaalne kaamera **21:25** Sport **21:35** Ringvaade suvel **22:05** Puls **22:30** Puls **22:55** Kirjan-dusministri juures **23:25** 8 mm ELU **23:55** Solsidan

06:30 Suvereporter **07:30** Nutikas Eesti **08:00** Kaks kanget Indias **09:00** Unelmate hotell – Maldiivid **11:00** Roaldi retked Eestis. Tagasi Tallinnas **12:00** Elamusi täis Eesti **13:00** Minu emps on kõvem kokk kui sinu ema **14:00** Hudson ja Rex **15:00** Küladetekiiv **16:00** Armastuse hind **17:00** Kellele kuulub su süda? **17:40** Mõrvad mägedes **18:45** Täistunni lood **19:00** Suvereporter **20:00** Kuldvil-lak **20:35** Meie aasta Indoneesias **21:35** Papsid **22:35** Krimi **23:05** Kaks kanget Indias

06:30 Leo da Vinci **06:50** TV3 uudised **07:50** Kirgede torm **09:00** Kättemaksukontor **10:00** Läbi suve Taaviga **10:30** Jüri ja Gretega külast külla **11:30** Normanni usku-matud seiklused **12:30** Joel Ostrati suur õhtusöök **13:30** Üle ja ümber Balkani päikese **14:00** Kahevõitlus **14:30** Rosamunde Pilcher: Kak-sikute tähtkujus **16:30** Kirgede torm **17:30** Kättemaksukontor **18:30** Kahevõitlus **19:00** TV3 uudised **20:00** Läbi suve Taaviga **20:30** Kilu seljakotis **21:30** Joel Ostrati suur õhtusöök **22:30** Üle ja ümber Balkani päikese **23:00** Täielik mäluvahetus **01:25** Läbi suve Taaviga **01:50** Kilu seljakotis **02:45** Joel Ostrati suur õhtusöök **03:40** Kahevõitlus **04:05** TV3 uudised **05:00** Uurija Vera

07:00 Claude **07:10** Miriami kana unistus **07:15** Pips ja Popi **07:25** Lepatriinu ja Musta Kassi imelised lood **07:45** Riuklikud loomad **07:50** Pörsas Peppa **07:55** Luise ja Oliver **08:05** Luka lustisõidurong **08:15** Hei, Kutsa! **08:25** Ideefix **08:35** Mikk-Mikk ja seenerahvas **08:45** Väike nõid Zouk **09:00** Kessu **09:20** Tutitüd **09:30** Mina ka **09:40** Kaupmees ja ahvid **09:45** Miriam järve ääres **09:50** Minu lemmikloom **10:00** Osoon. Rukkirääk; Rohunepp **10:30** Reisile minuga. Mohácsi kameval **10:55** OP **11:55** 31. jaoskond **12:15** 31. jaoskond **12:35** 31. jaoskond **12:55** 31. jaoskond **13:20** Laske mind Lavale **14:05** Ukraina stuudio **14:40** Kitsas king **15:25** Mis mõttes? **15:30** Operatsioon Ai **16:00** Mikk-Mikk ja seenerahvas **16:10** Väike nõid Zouk **16:25** Riuklikud loomad **16:28** Kapten Stella **16:30** Ella, Oscar ja Huu **16:43** Kriipsu Juku kodu **16:45** Hei, Kutsa! **16:50** Pips ja Popi **17:00** Kauboihamster Villi **17:10** Claude **17:25** Pörsas Peppa **17:30** Lepatriinu ja Musta Kassi imelised lood **17:50** Hiir Hops **18:00** Floor paneb reeglid paika! **18:10** Rebased ja mägrad **18:20** Luka lustisõidurong **18:35** Lucas **18:40** Kriipsu Juku kodu **18:43** Korstnapühkija. Mikk-Kaasik **18:50** Jalgpalli naiste EM 2025 **19:45** Aktuaalnekaamera **19:55** Jalgpalli naiste EM 2025 **21:00** Laske mind Lavale **21:45** Kultuuri kodu **21:50** Jalgpalli naiste EM 2025

K 9. juuli

00:20 Mida teie arvate? **01:10** Segasummasuvila ratastel **01:40** Ohtlik lend **02:40** Reis ümber Eesti **03:35** Ajavaod **04:07** ERR.ee uudised **06:45** Prillitoos **07:45** Maahommik **08:30** Ringvaade suvel **09:00** Ohtlik lend **10:00** Eesti mäng **10:45** La Promesa **11:50** Sinu uus sugulane **12:20** Kirjandus-ministri juures **12:50** Kirjanike radadell Richard E. Grantiga **13:50** Reis ümber Eesti **14:50** Solsidan **15:10** IT-vaatlik **15:15** Mida teie arvate? **16:10** Puls **16:35** Puls **17:00** Önne 13 **17:30** La Promesa **18:30** Aktuaalne kaamera **18:45** Eesti mäng **19:20** Minu ETV. Villu Kangur **19:30** Segasummasuvila ratastel **20:00** Maitse süüd **20:30** Öhinapõhised Kuubal **21:00** Aktuaalne kaamera **21:25** Sport **21:35** Ringvaade suvel **22:05** Puls **22:30** Puls **22:55** Gunnar Graps. Trubaduur magistraalil

05:20 Kodu ja võõrsil **05:50** Kellele kuulub su süda? **06:30** Suvereporter **07:30** Nutikas Eesti **08:00** Kaks kanget Indias **09:00** Unelmate hotell: Maroko **11:00** Roaldi retked Eestis. Romuralli printsessid **12:00** Meie aasta Indoneesias **13:00** Minu emps on kõvem kokk kui sinu ema **14:00** Hudson ja Rex **15:00** Külade-tektiiv **16:00** Armastuse hind **17:00** Kellele kuulub su süda? **17:40** Mõrvad mägedes **18:45** Täistunni lood **19:00** Suvereporter **20:00** Kuldvillak **20:35** Lenna ja Lauri Ilmaveerel **21:35** Papsid **22:35** Heeringas Veenuse öäl **23:05** Kaks kanget Indias

06:30 Leo da Vinci **06:50** TV3 uudised **07:50** Kirgede torm **09:00** Kättemaksukontor **10:00** Läbi suve Taaviga **10:30** Kilu seljakotis **11:30** Üheotsapilet **12:30** Joel Ostrati suur õhtusöök **13:30** Üle ja ümber Balkani päikese **14:00** Kahevõitlus **14:30** Rosamunde Pilcher: Lootuse tuul **16:30** Kirgede torm **17:30** Kättemaksukontor **18:30** Kahevõitlus **19:00** TV3 uudi-sed **20:00** Läbi suve Taaviga **20:30** Suur lotokolmapäev: Rooside sõda **21:30** Joel Ostrati suur õhtusöök **22:30** Üle ja ümber Balkani päikese **23:00** Tühi mees **01:50** Läbi suve Taaviga **02:15** Joel Ostrati suur õhtusöök **03:10** Suur lotokolmapäev: Rooside sõda **04:05** TV3 uudised **05:00** Uurija Vera

00:00 Hispaania suudlus **00:55** Voodist voodisse **01:20** Reisile minuga. Mohácsi karneval **01:45** 31. jaoskond **02:05** 31. jaoskond **02:25** 31. jaoskond **02:50** 31. jaoskond **03:16** ERR.ee uudised **07:00** Claude **07:10** Kauboihamster Villi **07:20** Pips ja Popi **07:30** Lepatriinu ja Musta Kassi imelised lood **07:50** Floor paneb reeglid paika! **08:05** Mutihärra Mutik **08:15** Puuonni lood **08:20** Mikk-Mikk ja seenerahvas **08:35** Pörsas Peppa **08:40** Väike nõid Zouk **08:50** Hei, Kutsa! **09:00** Kessu **09:25** On meie keskel suvi **09:40** Lugu jäneseopajast **09:50** Minu lemmikloom **10:00** Osoon. Ebapärlkarbi eluring ja pääste-tööd **10:30** Reisile minuga. Ungari buzod **10:55** Killud **11:25** Nöbiniina **11:55** 31. jaoskond **12:15** 31. jaoskond **12:35** 31. jaoskond **12:55** 31. jaoskond **13:20** Laske mind Lavale **14:10** Tugitooleteater **14:30** Orienteerumisjooksu MM Soomes **18:15** Lepatriinu ja Musta Kassi imelised lood **18:35** Floor paneb reeglid paika! **18:45** Pörsas Peppa **18:50** Jalgpalli naiste EM 2025 **19:45** Aktuaalne kaamera **19:55** Jalgpalli naiste EM 2025 **21:00** Laske mind Lavale **21:45** Kultuuri kodu **21:50** Jalgpalli naiste EM 2025

N 10. juuli

00:25 Solsidan **00:50** Mida teie arvate? **01:40** Segasummasuvila ratastel **02:10** Ohtlik lend **03:10** Reis ümber Eesti **04:05** Ajavaod **04:37** ERR.ee uudised **06:45** Prillitoos **07:40** Osooni loo-malood. Müstiline udu **07:45** Maahommik **08:30** Ringvaade suvel **09:00** Vanad ja kobedad **09:30** Vanad ja kobedad **10:00** Eesti mäng **10:35** Elu lugu **10:45** La Promesa **11:50** Eestlanna Pariisis **13:20** Maitse süüd **13:50** Reis ümber Eesti **14:50** Solsidan **15:15** Mida teie arvate? **16:05** Puls **16:30** Puls **16:55** IT-vaatlik **17:00** Önne 13 **17:30** La Promesa **18:30** Aktuaalne kaamera **18:45** Eesti mäng **19:20** Minu ETV. Enn Ees-maa **19:30** Segasummasuvila ratastel **20:00** Ühe maja lugu **20:30** Elu võimalikkusest maal **20:30** Elu võimalikkusest maal **21:00** Aktuaalne kaamera **21:25** Sport **21:35** Ringvaade suvel **22:05** Puls **22:30** Puls **22:55** Agatha Christie radadell koos Alan Carriga **23:40** Solsidan

05:20 Kodu ja võõrsil **05:50** Kellele kuulub su süda? **06:30** Suvereporter **07:30** Nutikas Eesti **08:00** Kaks kanget Indias **09:00** Unelmate hotell – Mauritiuus **11:00** Roaldi retked Eestis. Jumalast hüljatud **12:00** Lenna ja Lauri Ilmaveerel **13:00** Minu emps on kõvem kokk kui sinu ema **14:00** Hudson ja Rex **15:00** Külade-tektiiv **16:00** Armastuse hind **17:00** Kellele kuulub su süda? **17:40** Mõrvad mägedes **18:45** Täistunni lood **19:00** Suvereporter **20:00** Kuldvillak **20:35** MasterChef Eesti: kuulsused köögis **22:05** Kuldne pilet **23:05** Kaugele siit

06:30 Leo da Vinci **06:50** TV3 uudised **07:50** Kirgede torm **09:00** Kättemaksukontor **10:00** Läbi suve Taaviga **10:30** Abikäsi **11:30** Suur lotokolmapäev: Rooside sõda **12:30** Joel Ostrati suur õhtusöök **13:30** Üle ja ümber Balkani päikese **14:00** Kahevõitlus **14:30** Rosamunde Pilcher: Jäljenägemine jõe ääres **16:30** Kirgede torm **17:30** Kättemaksukontor **18:30** Kahevõitlus **19:00** TV3 uudised **20:00** Võimalik vaid TikTakis **20:30** Suvelasled **21:30** Joel Ostrati suur õhtusöök **22:30** Üle ja ümber Balkani päikese **23:00** Teekond hukatusse **01:30** Lapsed **01:55** Kutsuge Cobra **11:02:55** Suvelasled **03:45** Võimalik vaid TikTakis **04:05** TV3 uudised **05:00** Uurija Vera

00:00 Kiirtoidurahvas **01:50** Reisile minuga. Ungari buzod **02:10** 31. jaoskond **02:35** 31. jaoskond **02:55** 31. jaoskond **03:15** 31. jaoskond **03:43** ERR.ee uudised **07:00** Tegus Timmu. Timmu rannaskäik **07:20** Kauboihamster Villi **07:35** Floor paneb reeglid paika! **07:40** Lepatriinu ja Musta Kassi imelised lood **08:00** Ernest ja Celestine **08:15** Pörsas Peppa **08:20** Oodo **08:28** Kriipsu Juku kodu **08:30** Puuonni lood **08:40** Hei, Kutsa! **08:45** Peeter Pikk-kõrv **09:00** Kessu **09:25** Euroopap '96 **09:35** Kontsert porgandipirukale **09:50** Minu lemmikloom **10:00** Osoon. Hõbehaigur; Võõrmäljad; Allikad **10:30** Reisile minuga. Malta **10:55** OP **11:55** 31. jaoskond **12:15** 31. jaoskond **12:35** 31. jaoskond **13:00** 31. jaoskond **13:20** Laske mind Lavale **14:10** Orienteerumisjooksu MM Soomes **18:15** Lotte lood **18:40** Kui ma oleksin suur **18:50** Lunnisaar **18:55** Luise ja Oliver õues. Kukkuv pall **19:00** Muumioru lood **19:25** Aktuaalne kaamera **19:30** Killud **20:00** Kondiitrite planeet: Nina Metayer **21:00** Laske mind Lavale **21:45** Tants + linn **21:50** Jalgpalli naiste EM 2025

R 11. juuli

00:05 Mida teie arvate? **01:00** Segasummasuvila ratastel **01:30** Vanad ja kobedad **01:55** Vanad ja kobedad **02:25** Reis ümber Eesti **03:20** Ajavaod **03:54** ERR.ee uudised **06:45** Prillitoos **07:45** Maahommik **08:30** Ringvaade suvel **09:00** Vanad ja kobedad **09:25** Vanad ja kobedad **09:45** Elu lugu **10:00** Eesti mäng **10:30** Vana aja asjad. Televisioon ja raadio **10:45** La Promesa **11:45** Ukuaru **13:15** Öhinapõhised Kuubal **13:45** Reis ümber Eesti **14:45** Minu Eestimaa. Anu Raud **14:50** Solsidan **15:15** Mida teie arvate? **16:10** Puls **16:35** Puls **17:00** Önne 13 **17:30** La Pro-mesa **18:30** Aktuaalne kaamera **18:45** Eesti mäng **19:20** Minu ETV. Vahur Kersna **19:30** Segasummasuvila ratastel **20:00** Telelegendide lahing **21:00** Aktuaalne kaamera **21:25** Sport **21:35** Kes tappis Otto Mülleri? **22:25** Midsomeri mõrvad. Küüned välja **23:55** Riigimehed. Rahvusvaheline edu

06:30 Suvereporter **07:30** Nutikas Eesti **08:00** Ööküaline. Kristina Šmigun-Vähi **09:00** Unelmate hotell – Üllatus Mehikios **11:00** Roaldi retked Eestis. Hüva lei! **12:00** Südamesoo **13:00** Minu emps on kõvem kokk kui sinu ema **14:00** Hudson ja Rex **15:00** Külade-tektiiv **16:00** Armastuse hind **17:00** Kellele kuulub su süda? **17:40** Mõrvad mägedes **18:45** Täistunni lood **19:00** Suvereporter **20:00** Vösavinkel suvitab **21:00** Reede ÖHTU! **22:30** Kook **23:00** Maxwell Smart – Agent 86

06:30 Leo da Vinci **06:50** TV3 uudised **07:50** Kirgede torm **09:00** Kättemaksukontor **10:00** Võimalik vaid TikTakis **10:30** Suvelasled **11:30** Keskea röömud **12:30** Joel Ostrati suur õhtusöök **13:30** Üle ja ümber Balkani päikese **14:00** Kahevõitlus **14:30** Rosamunde Pilcher: Pikk tee õnneri **16:30** Kirgede torm **17:30** Kättemaksukontor **18:30** Kahevõitlus **19:00** TV3 uudised **20:00** Võimalik vaid TikTakis **20:30** Eestiparimipagar **21:30** Suure tähe väike täht **23:05** Pohmakamängud **00:45** Surmav tähtaeg **02:25** Joel Ostrati suur õhtusöök **03:15** Keskea röömud **04:05** TV3 uudised **05:00** Uurija Vera

07:00 Kummalised linnud **07:30** Pörsas Peppa **07:35** Lepatriinu ja Musta Kassi imelised lood **08:00** Kõlakoguja **08:05** Lunnisaar **08:15** Oodo **08:20** Hei, Kutsa! **08:25** Hei, Kutsa! **08:35** Mikk-Mikk ja seenerahvas **08:45** Ollie ja Kuu **09:00** Kessu **09:30** Putukate suve-mängud **09:50** Minu lemmikloom **10:00** Osoon. Glasgow kliimakon- verents; Metallide ümbertöötuse ring; Jõeforell **10:30** Reisile minuga. Gozo saar **10:55** OP **11:55** 31. jaoskond **12:15** 31. jaoskond **12:35** 31. jaoskond **13:20** Laske mind Lavale **14:05** Eesti lood **14:35** Õpetaja Konn **16:00** Mikk-Mikk ja seenerahvas **16:10** Ollie ja Kuu **16:20** Kõlakoguja **16:30** Mutihärra Mutik **16:40** Väike täitsa suur poiss **16:45** Hei, Kutsa! **16:50** Pips ja Popi **17:00** Peeter Pikk-kõrv **17:10** Claude **1**

Harald tegutseb

5. osa

OSKAR LUTS

Ikka ja jälle lähenesid nad mulle pikas karavanis ning peatusid mu voodi ees. Ja nad kõik silmitsesid mind otsekui etteheites: Miks kutsusid meid elule, kui ei taha meile anda lõpuliku vormi? Kutsusid meid aegade sülest... Me tulime... Nüüd tõukad meid enesest, pidades võitmatuks mõningaid tühiseid takistusi, mis sind otsekui keelavad tegutsemast. Aga tuleta meele, elasid kord ning on saanud ajalooliseks oma tegude ja legendaarseks oma hiiglaenergia poolest isikud, nagu... Neist oled valind mõned oma jutukangelaseks... Eks pidanud nemad võitlema palju suuremate raskustega kui sina?

Ja seepäale naersid kooris ajaloolised naljahambad, suured humoristid ja satiirikud: „Ei, vaadake ometi! Ja seesinane, kes siin lamab teie ees, seesama väeti vaim, arvab meid mõistnud olevat ja tahab meist kirjutada teose! Ei, ta peaks tõesti jääma oma referaatide juurde, sest armuline proua... donna ... hahaha!

ha! ... paneb ta siis ise istuma kirjutuslaua juurde, annab uue sule, kallab värsket tinti ja ütleb: Püüa nüüd hästi kirjutada, mehekene... messer ... messer ... Ja kell kümme õhtul, punkt kell kümme, tuleb ta siis... donna... läbipaistvas ööriides... ja küsib: „Noh, mu armas abikaas ja messer, mitu rida oled sa siis juba kirjutand ? – Ah, ah, kui palju! Ei, ma näen, minu armas messer vaevab end liiasti – homme kirjutab ta ainult kella üheksani.” Ja siis talutab ta oma väsinud – haha! – abikaasa sooja voodi, paneb käed ta ümber, loeb ta küljekonte ning ütleb: „Ei, tõesti, mu abikaas ja messer – see on liig! Halasta enese pääle, muidu saame hukka kõik: sina, mina ja meie armsad lapsed.”

Nii tulid nad igal ööl, seisates mu voodi ees, kus lamasin otsekui süüdlane.

Aga siis, enne kui hakkasin uuesti tegutsema, mõtlesin välja uue vale, ütlesin:

„Poleks sugugi paha, kui kevaldiseks majandusteadlaste kongressiks tõesti kirjutaksin referaadi. Mis arvad sellest, mu sõber?”

„Hm,” vastas naine pääle mõningat arupidamist, „seda teeks iga mõistlik mees sinu asemel, kellel oleksid tarvilised teadmised ja andmed. Ainult sina arvad paremaks jännata mingisuguse romaania, või jumal teab millega.” „Ei, tõesti,” läks rõõmsaks mu meel, „kui sul pole midagi selle vastu, siis asun ma juba täna päev referaadi kirjutamisele, sest aeg on kasin.”

„Iseenesest mõista! Ja kui see sind tõesti lõbustab, siis võid oma romaani kunagi tulevikus edasi kirjutada.”

Suudlesin naist Juudase suudlusega, otsekui tänutäheks lahke loa eest, asusin jalamaid kirjutuslauda, lõin lahti paar majandusteaduslikku raamatut, võtsin puhta paberilehe, kirjutasin sellele: „Austatud koosolijad!” ning vaatasin toas kartlikult ringi, otsekui hābenedes.

Toas polnud ainult hingelist pääle minu enese, naine mängis lastega kusagil kaugemas toas. Aga kui pöörasin pilgu tagasi kirjutuslauale, siis oli selle ümber juba kogunenud palju suuri humoriste ja satiirikuid, kes kõik, kummardudes käsipõsakil mu paberilehe üle, pilgutasid teineteisele silmi ja irvitasid:

„Vāga hāā! Algu on kāes, eks nāe, mis ta edasi kirjutab?”

„Noh,” vastasin iseteadvalt, „see on juba minu eriala – selles pole mul raske näidata oma kunsti.”

„Tubli, tubli!” vastasid võõrad kooris. „Seda me just ootamegi.”

Hammustasin vihaselt sulle, otsekui oleks tahtnud välja pigistada esimest lauset. Nähes, et ei tule ühtki mõtet, millest oleksin võind kinni haarata, silmitsesin oma esimest ja ainsat rida ning kordasin poolkuuldavalt: „Austatud koosolijad!” „Ja, ja,” nokutas pāād üks teravaninaline vanamees, „seda me teame juba.”

„Nojaa,” tõstsin pahaselt pāā, „nii on võimatu kirjutada, kui te kõik siin juures vahite, justkui tahaksite āra õgida iga uue sõna.”

„Tubli,” vastati mulle. „Võime seniks eemale minna, kui kirjutate. Nagu näeme, on Teil siin riitulil kaunis koguke raamatuid... me vaatame seni seda raamatukogu, kuni Te oma referaadile elu sisse puhute. Kirjutage, kirjutage! „Austatud koosolijad!” on juba valmis.”

Nende sõnadega kadusid küünarnukid minu laualt ning osalt kiriku kuubedes, osalt kitsastes pihikutes ja siidistes põlvsäärikutes seltskond valgus minu raamaturiiuli juurde.

„Nüüd,” mõtlesin, „on mul väike asi teid üle trumbata. Ja tõesti, sel ajal, kui haruldane seltskond oma lõbustuseks minu raamatukogu kritiseeris, võtsin kätte ning kirjutasin teisest majandusteaduslikust raamatust (lk 43, nagu mäletan) sõna sõnalt terve kaks lehekülge.

„Palun!” ütlesin, selle tööga valmis saades, hārrale, kes seisis mulle kõige lähemal ja parajasti vibutas kāes üht raamatut, mida nimetas ainsaks mõistlikuks raamatuks minu kogus. Raamat kandis pāālikirja „Gargantua”.

Jārgneb

SUDOKUD

	4					1	
		9	6	8	1	4	
8				7			2
	3					2	
2				5			1
	7						8
5				3			6
		7	4	9	8	2	
	9						7

	9	5				2	1	
4			3	9	6			7
		3	7		8	4		
7								2
		1	9		5	8		
1			4	5	3			9
	7	9				3	4	

Kuhu minna

• KINO
Haapsalu kultuurikeskuses:
„Elio” 5. juulil kl 11, 8. juulil kl 17.
„Jurassic World: taassünd” 5. juulil kl 12.45, 10. juulil kl 16.30.

• MUUSEUMID
Haapsalu linnuse muuseum
E–P 10–18. linnus.salm.ee.

Iloni Imedemaa teemakeskus
E–P 11–18. www.salm.ee.

Haapsalu raekoda
K–P 11–18. www.salm.ee.

Raudtee- ja sidemuuseum
K–P 11–17. www.salm.ee.

Ants Laikmaa muuseum
(Kadarpiku küla, Lääne-Nigula):
K–P 11–17. www.salm.ee.

Rannarootsi muuseum
(Sadama 32, Haapsalu)
T–L 10–18; P ja E 10–16.
www.aiboland.ee.

Rõude muuseum
N–R 12–18 ja L 12–14,
muul ajal ette teatades
roudemuuseum@gmail.com,
tel 5683 1203, Maie.

Lihula muuseum
on avatud T–L 10–17. E-post:
lihulamuuseum@laaneranna.ee.

• NÄITUSED
Keskraamatukogu (Posti 3)
trepigaleriis Eesti ajaloomuuseumi
laste ja noorte eksliibrisevõistluse
parimad tööd 11. juulini.

Lasteraamatukogus
(Wiedemanni 11) õpilastööde näi-
tus „Kui lahti löön raamatu...”,
Haapsalu kunstikooli õpilaste töö-
de näitus „Paberist tass”, Tallin-
na VII illustratsioonitriennaali välis-
autorite näitus „Pildi jõud” ja „Pil-
la-palla muinasjutud”. Läti kunstni-
ku Gusts Linkeviči pildid samani-
melisele raamatule. Näitused ava-
tud 31. juulini.

Haapsalu linnagaleriis (Posti 3):
Sohvi Viigi näitus „Pooldumine”
31. juulini.

Haapsalu kunstikoolis (Jaani 2):
majagaleriis Ülo Telgmaa juubeli-
näitus 13. juulini.
Hoovigaleriis Matti Tapio Vainio
näitus „Peegeldused” 13. juulini.
Keldrigaleriis Märt Rannaste isiku-
näitus „Kellerkunst” 13. juulini.

Näituse lõpetamine 10. juulil kl 17.
Galeriid avatud K–P 12–18. Tasuta!

Lihula muuseumis
(Lihula mõis, Linnuse tee 1): Näi-
tus „Läänemaa naise pidulikud rõi-
vad 19. saj lõpus ja 20. saj alguses”
jääb avatuks septembri lõpuni.
T–L kell 10–17.
Näitus „Lihulas sündinud loodus-
teadlane Wilhelm Konstantin
Frommhold Petersen” püsi-
ekspositsioonis. T–L kell 10–17.

• RAAMATUKOGUD
Keskraamatukogu (Posti 3) ja
lasteosakond (Wiedemanni 11)
T–R 10–18, L 10–15, laenutuspunkt
(Kastani 7) suletud.

Uuemõisa raamatukogu
(Ehitajate tee 3, Uuemõisa)
K–N 12–13.30, 14–20, L 10–15.

Asuküla raamatukogu
(Mägari küla) T–K 10–18,
N 10–16, R 9–15. lga kuu 2. ja
4. laupäeval 9–15.
1.–14. juulil SULETUD.
15. juulil avatud 12–18.
16.–29. juulil SULETUD.

Ridala raamatukogu
(Kooli 1, Panga küla) E–K 10–18,

Läänemaa vähiühing on pakkunud oma liikmeile ja nende peredele tuge juba 20 aastat.

Oleme tänulikud abi ja toetuse eest.

Läänemaa vähiühing, SEB EE621010220047448013.

Suvitate maakodus?

Pidage meeles ka Lääne Elu uuele aadressile ümber suunata!

Helistage 473 7222 või kirjutage le@le.ee.

Lääne Elu

Ilmub teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval

Toimetuse aadress:
Posti 30, 90504 Haapsalu.
Toimetis 473 7222,
kuulutused ja reklaam 473 7111,
e-post info@le.ee, reklaam@le.ee
Kodulehekülj: www.le.ee

Peatoimetaja Alvar Õepa
Toimetajad Kaie Ilves,
Malle-Liisa Raigla, Andra Kima,
Kaire Reiljan, Juhan Hepner
Keeltoimetaja Riina Tobias
Küljendaja-kujundaja Tiina Kelviste

Reklaamitoimetaja Elina Lumeste
Kliendihaldur Mai Sarv

Väljaandja OÜ Lääne Elu: Posti 30, 90504
Haapsalu, tel 473 7222
Trükitud Printallis

Pangakontod
Swedbank EE18 2200 2210 1567 8031,
SEB EE62 1010 6020 0251 5004

Kojukandeprobleemid:
tel 661 6616, info@omniva.ee.

Toimetusel on õigus kirju ja kaastöid toimetada ja selguse huvides lühendada ning valikuliselt honoreerida. Kaastöid ei tagastata ega retsenseerita. Kaebuste korral ajalehesisu kohta võib pöörduda Pressinõukogusse pn@eall.ee.

OST

Ostan autosid, seisukord ei ole oluline. Tel 553 1989.

ÄRA ANDA

Tasuta ära anda ristikheina 7 hektarit. Tel 5196 7422.

MÜÜK

Auto- ja majavõtmete valmistamine, lukkude paigaldus ja müük. Autoraadiod ja -kõlarid. Autoalarmid. LVL OÜ, Posti 39 (veetorn), tel 473 3247 ja 507 7979.

HAAPSALU UKSETEHAS MÜÜB PUITBRIKETTI. UUS HIND 175.-/alus! INFO 472 0800.

Müüa remonti vajav 4-toaline korter Jõõdres (II korrusel). Täpsem info telefonil 5566 3485.

11.07 toome kõrge kvaliteedilise ja kodumaise sealiha, hakkliha, ahju-, suitsu- ja šašlõkivorstid, šašlõkid ja kulinaariatooted, soolaliha, suitsusingid, pasteetid, sealihakonservid ja subproduktid järgmistesse sihtkohtadesse: Järva-Jaani – Roosna-Alliku – Paide – Türi – Käru – Lelle – Kehтна – Rapla – Märjamaa – Laukna – Koluvere – Kullamaa – Lihula – Kömsi. Sealiha al veerand seast 3.75/kg. Erinevad lihatükid alates 4.80/kg. Juulikuus tasuta liha tükeldamine. Tellimus esita 5358 6772, Facebooki sõnum või vajanguperefarm@gmail.com. Tärned vahemikus 14–21, kellaag helistatakse veel ette.

16.07 toome kõrge kvaliteedilise ja kodumaise sealiha, hakkliha, ahju-, suitsu- ja šašlõkivorstid, šašlõkid ja kulinaariatooted, soolaliha, suitsusingid, pasteetid, sealihakonservid ja subproduktid järgmistesse sihtkohtadesse: Kose – Keila – Vasa-lemma – Ämari – Riisipere – Turba – Risti – Palivere – Taebla – Linnamäe – Haapsalu. Sealiha al veerand seast 3.75/kg. Erinevad lihatükid al 4.80/kg. Juulikuus tasuta liha tükeldamine. Tellimus esita 5358 6772, Facebooki sõnum või vajanguperefarm@gmail.com. Tärned vahemikus 14–21, kellaag helistatakse veel ette.

PUIT

Vedu hinnas. Müüa kuiva ja märga küttepuid. Pikkus vastavalt soovile. Tel 5666 0431.

Müüa küttepuid koos veoga. Info 5687 3966, timberexpert@online.ee.

Kask ja kuiv puu alates 65.-, transport 3–9 ruumi. Tel 550 5203.

Kuivad pakitud kütteklotsid. Vedu tasuta. Tel 5383 9215.

Müüa ehituslikku saematerjali ning voodri- ja põrandalauda. Vedu tasuta. Tel 528 2268.

Müüa Haapsalus toorest ja kuiva küttepuid, lehtpuu 30, 40 ja 50 cm. Tel 501 2407.

LAAT

11.–12. juulil kl 9–15 Rannarootsi keskuse platsil Kesksuve laot. Tulge ostma ja kauplemal! Info 517 3664, laadakorraldus@gmail.com.

TURG

Haapsalu turul lilletelgis suvelillede ja amplitte soodsmüük. Oleme avatud 5.–13. juulil kell 9–14.

KINNISVARA

Ostan elektriga garaaži Haapsalus. Tel: +372 515 6632.

TEENUS

Developing Ehitus OÜ
Katuste renoveerimine, fassaaditööd, majade ehitus, üldehitus.

Tagame kvaliteedi. Pakume koostööd korteriühistutele.

Tel 5566 1168.
E-mail: info@developingehitus.ee.

Teostame majade, abihoonete ja aedade ehitusi, tänavakivide paigaldust, võtmed kätte lahendused. Dekkan.ehitus@gmail.com. Tel 5632 7955.

Hauaääraste ja -kivide paigaldus. Haudade hooldus ja muud kalmistutööd. Tel 557 3287, Jevgeni.

Puurkaevude ja maaküttekäevude puurimine ning projekteerimine. Vee- ja kanalisatsioonitööd ning septikute paigaldus. Rauaeraldus, filtrite paigaldus. Tel 521 7415, 504 2999, www.baltipuurkaev.ee.

Ehitus- ja remonditööd. Katuseehitustööd. Katuse turvatööd müük ja paigaldus. Vihmaveesüsteemide müük ja paigaldus. Tel 5347 7919.

Fekaalivedu, septikute tühjendamine E–P, ka pühade ajal, tel 515 7000.

Katuste renoveerimine/paigaldus. Plekk-, eterniit-, karg- ja bituumenkatused. Vihmaveesüsteemid, erinevate plekkide paigaldus ja üldehitus tööd nii sees kui väljas. Saabtehtud OÜ, 5454 0423.

Ohtlike puude langetamine. Tel 5663 2968.

Ohtlike puude raie, võsalõikus ja kruntide puhastus võsast. Helista julgelt ja leiame lahenduse. Tel 5623 0373, Randy.

Toimetused kuulutuste sisu eest ei vastuta.

TEADE

Haapsalu linnavalitsus teatab, et kehtestas 2.07.2025 istungil otsusega nr 606 Rohuküla sadam 8 detailplaneeringu. Haapsalu linnavalitsuse 12.02.2025 korraldusega nr 136 algatati detailplaneering ning jäeti planeeritaval alal algatamata keskkonnamõju strateegiline hindamine.

Planeeringuala asub Rohuküla sadama lõunapoolses servas sadama kai nr 1 ääres, Rohuküla sadam 8 katastriüksusel.

Detailplaneeringu eesmärk on muuta Rida la vallavolikogu 13.01.2010 otsusega nr 30 kehtestatud Rohuküla sadama detailplaneeringut Rohuküla sadam 8 kinnistu osas, et suurendada kinnistule määratud ehitusõigust täiendavate tootmis- hoonete püstitamiseks.

Kinnistule soovitakse rajada li-saks kuni kolm hoonet (laohoonet vms). Hooned hakatakse kasutama meremärkide hoiustamiseks ning veesõidukite talvehoiustamiseks. Rohuküla sadam 8 kinnisasja piire detailplaneeringus ei muudeta. Krundi kasutamise sihtotstarvet (100% tootmismaa) ei muudeta.

Detailplaneering on kooskõlas Haapsalu linnavalikogu 27.09.2024 otsusega nr 162 kehtestatud Haapsalu linna üldplaneeringuga.

Detailplaneering on kooskõlas-tatud terviseameti, päästeameti, keskkonnaameti, kliimaministeeriumi ja transpordiameti-ga. Planeeringu koostamise on kaasatud AS Saarte Liinid ja Eli-sa Eesti AS.

Haapsalu linnavalitsus

TOIDU PANK
Läänemaa toidupank kogub toitu puudust kannatavate leibkondade toetuseks Haapsalus ja Läänemaal.
Et toiduabi saada, võta ühendust kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötajaga.
Aitame koos!
Tel 5355 4330

Nautige suve koos Lääne Eluga!
Tellimiseks võtke ühendust le@le.ee, helistage 473 7111 või tulge toimetusse aadressil Posti 30, Haapsalu.

Südamlik kaastunne Lyle perega armsa **HELJU MÄTTIKASE** kaotuse puhul.
Virtsu 60+ klubi

Südamlik kaastunne Evele perega armsa ema **ELLI BERENDSI** lahkumise puhul.
EELK Haapsalu Püha Johannese kogudus ja toomkoor

Südamlik kaastunne Kairele perega armsa tütre **GETTER KLAOSI** ootamatu lahkumise puhul.
EELK Haapsalu Püha Johannese kogudus

Mu süda usub valgust, mis tõuseb sealt sügavast...
Kallis Eve! Südamlik kaastunne sulle armsa ema **ELLI BERENDSI** lahkumise puhul.
Sinu Sonore

Avaldan kaastunnet Marele abikaasa **KALJU RÄSTA** kaotuse puhul.
Ülle

KAKURO									
	27	13	12	7			17	11	21
13				7			13		
27					13	11			
4				7			12		
37			12	11			12		
	9	32	11		7			36	29
11			14			22			
12				12		13		9	
	30		11	24				6	
14	27						7		
7					19				
					11				
7			32						16
16			7	16			8	13	
7				3				15	
				6	8		15		
		7							
	30				4			28	12
	7	41							
7				3			14	13	
21			15			26			
15						16			

HOOLI RASKUSTESSE SATTUNUD PEREDEST!
Läänemaa Abikassa ootab heade inimeste ja organisatsioonide annetusi, et toetada raskustesse sattunud peresid Läänemaal.

Annetusi saab teha MTÜ Läänemaa Abikassa kontole EE592200221046665398, Swedbank AS.

Teave veebis www.abikassa.ee.

E-post laanemaa.abikassa@gmail.com.

HINGEVIUL
MATUSEBÜROO

BÜROO AVATUD E–R 10–15 KALMISTU TN 3A, HAAPSALU
TEL 58 503 340 (kontor), 5846 1111
www.hingeviul.ee
info@hingeviul.ee

Matusekorraldus Haapsalus ja Läänemaal, matuseteenused ja -tarbed, tuhastamine, haua- ja urnimatused, lahkunu transport surnukuuri (24/7 tel 58 007 504)

Teostame hauaplatside renoveerimis- ja hooldustöid Haapsalus ning Läänemaal. Müüme hauakive ja -piirdematerjale. Hinnapakumine ja info: hingeviul@gmail.com / 58 503 340

JUHAN HEPNER

Maitsete Promenaad kasvas kahepäevaseks

Toidufestival Haapsalu Maitsete Promenaad toimub tänävu esimest korda kahepäevaseks. Ürituse peakorraldaja Tiina Kõresoo ütles, et sel aastal registreerus kokku 76 tootlustajat ja meelelahutajat.

„Päris palju on selliseid põnevaid väikesi tegijaid,” rääkis Kõresoo. Näiteks pakutakse hiina, jaapani, kreeka, türgi, gruusia ja armeenia toitu. Lisaks on tema sõnul olemas lasteala ja muusikalised etteasted. „Reede õhtul on meil tänavadisko Allan Roosi-lehega ja laupäeval Roosilehe pojaga. Laupäeval rõõmustab rahvast päev läbi Kevin Alva Venezuelast oma saksofonikontserdiga,” kirjeldas Kõresoo.

Maitsete Promenaadi kahepäevaseks muutmise taga oli Kõresoo sõnul nii tootlustajate kui ka külaliste soov. Toidufestival algas Haapsalu promenaadil reedel kell 15 ja kestab laupäeva keskpäevast keskööni.

JUHAN HEPNER

ILM

VEETEMPERatuurID

(4. juuli kell 14.30)

Dirhami	16,9°
Haapsalu	18,4°
Virtsu	17,7°
Rohuküla	18,6°

Täna Läänemaal

Tuleb enamasti pilves ja vihmane ilm. Puhub edela- ja lõunatuul 4–9, puhanguti kuni 13 m/s. Õhutemperatuur on 15 kuni 16 kraadi.

Pühapäev

läänetuul
4–9 (13) m/s

öö päev

12°...18°

Esmaspäev

lõunatuul
2–7 m/s

13°...23°

Teisipäev

loodetuul
3–8 (12) m/s

15°...19°

Kolmapäev

lõunatuul
3–9 m/s

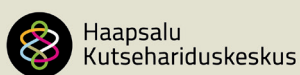
14°...20°

KESKKONNAGENTUUR

VAATA KA
WWW.LE.EE

OOTAME MEESKONDA ERIPEDAGOOGI!

Sul on **positiivne ellusuhtumine**, suurepärase suhtlemisoskus ja soov panustada **noorte tulevikku**? Noorte toetamine ja innustamine nende arenguteel paneb **Su silma särada**? Sul on erialane magistrikraad, sellele vastav kvalifikatsioon või eripedagoogi kutse ning oskad märgata iga õppija vajadusi, **siis see võib olla just Sinu võimalus!**

Sind kõnetab:

- ✓ Paindlik tööaeg ja töökoormus
- ✓ 56 päeva põhipuhkust
- ✓ Täiendkoolitused ja enesetäiendamismõisted
- ✓ Konkurentsivõimeline töötasu
- ✓ Ühistegevused ja osalemine erinevates projektides
- ✓ Eneseteostus kaasaegses arenevas ja motiveerivas töökeskkonnas
- ✓ Ühtehoidev ja toetav meeskond

CV koos motivatsioonikirjaga esita **hiljemalt 31.07.2025**.
LISAINFO ja teised töopakumised:
hkhk.edu.ee/vabad-tookohad.

Ära jää ootama,
sest meie ootame juba Sind!

Kui soovid jõuda potentsiaalse kliendini, siis tutvusta oma tooteid või teenuseid Lääne Elu veebis sisuturundusartikliga!

Lääne Elu
online.le.ee

Küsi lisa
aadressil
reklaam@le.ee.

KOOS ON SOODSAM!

Digi- ja paberlehe tellimiseks
võtke ühendust
meili teel **le@le.ee**
või telefonil
473 7111.

Kohalikud uudised seitse päeva nädalas

OSTAME KASVAVAT ja LADUSTATUD VÕSA

Raiume võsast puhtaks kraavid, tee- ja põlluaäred, lepikud, haavikud jne.

Info tel 5593 3899, kaido@reinpaul.ee
www.reinpaul.ee

TULE DOONORIKS,

kui oled terve, puhanud ja söönud, kehakaaluga üle 50 kg, 18–60aastane.

verekeskus.ee f Doonorid ja Sõbrad

Jälgige Lääne Elu ka Facebookis!

Ülle Kaljuste
(Eesti Draamateater)
Hilje Murel
(Eesti Draamateater)

Tom Ziegler

Grace ja Glorie

29.06-15.07 20.07-04.08
NOAROOTSI TEATRIGARAAŽIS
PILETID MÜÜGIL PILETILEVIS, PILETIMAAILMAS JA KOHAPEAL.

Pink päikesepaistel

RON CLARK

TÕNU OJA
KERSTI KREISMANN
MEELIS RÄMMELD